

mladika

4

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1979 LETO XXIII. - ŠTEV. 4

Poštnina plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Tone Bedenčič: Vstali Kristus	49
Maks Šah: Odrešenik človeka - Redemptor hominis	50
Majda Košuta: Kraška Velika noč	51
Lado Piščanc: V zelenih daljavah božje bodočnosti (XI.)	53
Vinko Beličič: Tri pomladne	55
Andrej Kobal: Velikonočno darilo Chicagu	57
Pavle Merkù: Žive besede v naših narečjih	58
Bruna Pertot: Samotarski južnjak - špargelj	59
Ivo Jevnikar: Drobci iz manjšinskega sveta	61
Pod črto:	
Meglena demokracija	62
Streli, sumi in dokazi	63
Problemi: Še o slovenski zastavi	65
Staro in novo o naravi in človeku	66
Martin Jevnikar: Slovenske povojne revije v Italiji (Most)	67
Antena	68
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Ludovik Ceglar)	69
Ocene	70
Periodični znanstveni tisk na Slovenskem	72
Na platnicah: Pisma, Čuk na Obelisku, Listnica uprave	

Zunanja oprema: Jasna Merkù

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

TUJEC PRIHAJA

Pred nedavnim sem na nekem mejnem bloku v Sloveniji plačal globo 100 ND za prekršek čisto svoje vrste. Neki vestni miličnik me je namreč zasačil brez mednarodne oznake I na mojem avtomobilu. Skušal sem možu postaviti dopovedati, da moj »delikt« ni izvirjal iz nemarnosti ali celo iz špekulacije, saj tistih 500 ali koliko lir za nalepko vendarle premorem. Mislil sem, da me bo razumel, ko sem mu razlagal, da tiste nalepke nisem imel enostavno zato, ker se človek za določena opečatenja v zamejstvu pač ne puli. Pogledal me je kot Marsovca in nato brez pomislekov opravil svojo dolžnost...

To so seveda malenkosti. Teda dokler ne zvem za en sam primer, da so tudi v Trstu naložili globo jugoslovanskemu avtomobilistu italijanske narodnosti, ker na avtu ni imel YU; dokler ne zvem, da tudi v Innsbrucku »zašijejo« Južnega Tirolca brez nalepke I — do tedaj bom pač vedel, da imamo Slovenci še en svojevrsten primat v posluhu za določene tančine. Sam vem, da sem po sili razmer pač »tujec«. Zelo svojevrsten pa je občutek, da prav v ma-

tični domovini nekdo zahteva, da si ta status vpričo njega nalepiš tako-rekoč na čelo.

Tisti miličnik je imel na videz moja leta. Teoretično je zato možno, da je bil kje v moji bližini, ko sem leta 1946 skupaj z drugimi ljubljanskimi dijaki ploskal Edvardu Kardelju, ko je odhajal v Pariz po pravico za Trst. No, zdaj, ko sem prišel iz Trsta brez I na vozilu, sva se pa spet srečala. Tovarš miličnik, a ni to štos?

S. M.

Spoštovani g. urednik,

danes, ko sem dobil list GOSPODARSTVO, me je zbudila kričeča nedoslednost v njem: uvodnik proglašja načelo, da je ZEMLJA NAŠE BOGASTVO, na tretji strani pa ponovno poveljuje OSIMSKI SPORAZUM, ki bo na veliko kradel prav slovensko zemljo. Kaj zamejci ne znamo šteti do pat?

Tržačan

SLIKA NA PLATNICI: Pomladni čudež, tokrat z letnico 1979 (foto Edi Žerjal)

VESELO ALELUJO

*vošči svojim bralcem, naročnikom,
podpornikom in vsem slovenskim
prijateljem doma in po svetu*

MLADIKA

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štcka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 5.000 lir, podporna 10.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200 ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev).

VSTALI KRISTUS

Uteha ali bojazen

Življenje! To skrivnost doživljamo prav na poseben način vsako leto v prvih pomladanskih dneh. V tem času je zahteva po življenju v vsakem bitju posebej poudarjena. Biološki del človeka celo močneje doživlja to stvarnost kot njegov zavestni del. Kolikokrat se to v življenju ponovi, ko v človeku odpove zavestna želja po življenju, ostane pa skrivnostna moč in dar biološkega utripa, ki se upira izničenju do zadnjega trenutka.

Nikoli umreti. Vedno živeti. Je v to prastaro hrepenenje človeštva velikonočni dogodek prinesel kaj novega? Sicer pa se lahko vprašamo, ali je to res tako osrečujoče? Mar ni istočasno tudi strah? Ali ni morda smrt večja uteha? Odvisno za koga, bi kdo dejal. Toda ali res samo za nekatere? Je človek sploh pripravljen na tako vstajenje, kakršnega prinaša Kristus? Si tako vstajenje sploh želi?

Na prvi pogled se človeku res dozdeva, da ljudje hrepenijo po vstajenju, po večnem življenju. Toda kakšnem? Tukaj je ves problem. Ljudje si želimo življenje po naših željah, po naši podobi, podobi, ki smo si jo sami ustvarili. Z drugimi besedami: vsi lepi dogodki, spomini, lepa doživetja, zakladi tega sveta naj bi sestavljali to bodoče življenje. Tako prenašamo svojo preteklost v prihodnost, iz česar pa končno sledi dolgočasje. Zato toliko ljudi ne veruje in si ne želi posmrtnega življenja. Drugi ne vedo kaj z njim, ker se boje, da jim bo dolgčas.

Takšno pojmovanje vstajenja nas povezuje s pojmovanjem posmrtnega življenja, ki so ga imeli in ga še imajo primitivni narodi. V grobove so dajali ljudem tiste stvari, ki so jim bile v življenju najljubše. Za njih posmrtno življenje ni bilo nekaj novega, ampak nadaljevanje starega.

Če tudi mi tako mislimo o našem posmrtnem življenju, smo zelo daleč od pojmovanja, ki ga je s svojim vstajenjem prinesel Kristus.

To, kar nam je prinesel Kristus s svojim vstajenjem, je nekaj izrednega, fantastičnega, za človeško misel nepojmljivo. Nekaj strahotno radikalno novega. Jedro vstajenja je v Besedi božji — vse delam novo —. To ni več prenašanje preteklosti v prihodnost, temveč popolni prelom med starim in novim. Šele sedaj zažive v človeštvu resnično nove perspektive, neskončna obzorja. V Kristusovi misli se zato stalno ponavljajo misli kot: ne nabirajte si zakladov na zemlji, novo rojstvo v duhu in ognju, umreti staremu človeku. Da! Potrebno je umreti željam, spominom, mesu, za tisto enkratno, popolnoma novo, novo nebo in novo zemljo.

Znano pa nam je, da ljudje raje žive od preteklosti kakor od prihodnosti, čim starejši so.

Zato Kristusovo vstajenje prinaša strah. Strah našemu egoizmu. Zato se ga ljudje otepajo in si ga ne žele. Raje hočejo živeti v svojem malem, vase zaprtem svetu, v svojem bednem jazu.

Kdor sprejema Kristusovo vstajenje, bi ga to dejstvo moralo preoblikovati. Morda pa prav zaradi zahtev, ki jih prinaša velikonočna skrivnost, človek ne sprejema Kristusovega vstajenja. Vstali Kristus bi nas moral preoblikovati, spremeniti naše mišljenje. Nismo mu dopustili njegovega ustvarjalnega preoblikovanja. Raje smo ostali v poganskem pojmovanju posmrtnega življenja. Enostavno, ker bolj godi našemu samopašnemu jazu. Da bi nam bilo lažje, smo iz Kristusovega vstajenja naredili uteho. Zakaj? Ker se Kristusovega vstajenja bojimo, bojimo z njegovi zahtevami in radikalnostjo odpovedi — križa.

TONE BEDENČIČ

Odrešenik človeka - Redemptor hominis

»V božjem in človekovem imenu, spoštujte svobodo in pravico.«

Prva programska poslanica papeža Janeza Pavla II. REDEMPATOR HOMINIS - ODREŠENIK ČLOVEKA z dne 4. marca 1979 je naravnana na prihodnost proti letu 2000. Za jubilejno leto 2000, za novi advent si postavlja papež Wojtyła vprašanje: »Kako in po kateri poti naj hodimo, da bomo približali svet, ki mu groze naraščajoče krivice in tehnični napredek, Očetu - Odrešeniku, Očetu prihodnjih vekov.«

To je osnovna in trajna misel tega dokumenta, najdaljša programska poslanica, ki jo je doslej kak papež popolnoma posvetil človeku v vidu odrešenja. Na poti, ki povezuje Kristusa z vsakim človekom, ne sme nihče ustavljati ne človeka, ne Cerkve.

Začetek papeževe poslanice »ODREŠENIK ČLOVEKA«, prvič naslovljena ne le na škofe, duhovnike, redovnike — na vse ljudi dobre volje, na sinove in hčere Cerkve, je posvečena spominu poslanice papeža Montinija ECCLESIAM SUAM, s katero je Pavel VI. odprl Cerkev v dialog s svetom. Razsvetljena ob pomoči svetega Duha — pravi papež Janez Pavel II. — se Cerkev vedno bolj zaveda svojega božjega poslanstva in svojih človeških slabosti. V poslanici ni ničesar, kar bi segalo izven učiteljske službe modernega časa. Poslanico je v celoti napisal pa-

pež sam v poljščini že novembra meseca. Deli se na štiri dele in ti na dvaindvajset poglavij, ki razpravljajo o dediščini drugega vatikanskega koncila, o prejšnjih papežih, o skrivnosti odrešenja, o položaju človeka v sodobnem svetu in o poslanstvu Cerkve na pragu drugega tisočletja.

Osnovno načelo je v tem, da Cerkev ni vezana na noben politični sistem, da je v službi človeka, in to vsakega človeka, ker je človek subjekt Kristusovega odrešenja ne glede na različnost vere, temveč kot dejanski in resnični zgodovinski človek.

Ves tretji del poslanice poudarja človekove pravice do svobode, tudi verske, ki jo papež Wojtyła postavlja nad vse svoboščine in temelji na resnici in dostojanstvu človeka.

Položaj človeka je danes kritičen in papež razpravlja o tem na široko z vrsto sklicevanj na razne izjave. Kljub ogromnemu znanstvenemu in tehnološkemu napredku ogroža človeka prav to, kar proizvaja, to je sad njegovega dela, njegovih rok, še več, delo njegovega uma, njegovih teženj in njegove volje. Zato živi današnji človek v vedno večjem strahu, ker lahko njegovi proizvodi postanejo sredstvo in orodje nepojmljivega samouničenja.

Nezadržano se v svetu stopnjujejo pretirani nacionalizmi, ki duše pravo domovinsko ljubezen, raste težnja po gospodarjenju nad drugimi, nezadržno potrošništvo določene družbe raste, medtem pa drugi trpe glad in mnogi umirajo zaradi pomanjkanja.

Novim državam ponujajo moderno orožje in uničevalna sredstva, ki jim niso potrebna v obrambo njih zakonitih pravic in njih varnosti, temveč so sredstva šovinizma, imperializma in novega kolonializma najrazličnejše vrste. »V imenu božjem in v imenu ljudi, ne ubijajte, ne pripravljajte ljudem uničenja, mislite na svoje brate, ki trpe glad in revščino, spoštujte dostojanstvo in svobodo vsakogar.« Papež Janez Pavel II. poudarja, da je etika nad tehniko, človek nad stvarjo in duh nad materijo. Omenja tudi ekološko vprašanje in predlaga, naj bo izkoriščanje Zemlje smotno in načrtno; papež razlaga pomen, ki ga je Bog določil, ko je postavil človeka, da gospoduje Zemlji.

Dalje govori papež v poslanici o zborni vlogi škofov, o verski svobodi, o spoštovanju drugih ver, ekumenizmu in zavrača vsakršen triumfalizem Cerkve. Pravilno je, da je Cerkev ponižna, a tudi kritika mora razumeti svoje meje ...

Prvi uradni dokument — poslanica papeža Janeza Pavla II. — je naletela po vsem svetu na prijazen sprejem in živahne komentarje.

MAKS ŠAH

Kraška Velika noč

Cerkveni zidovi dihajo kadilo. Razvita bandera se dvigajo ob straneh črvivih klopi s svojimi zlatimi barvami pšeničnega klasja, škrlatnimi srci in ranami svetnikov, v sinjini morja, po katerem brodi globoko sklonjeni sveti Krištof. Strežniki zvončkljajo pravčasno in ubrano. Prav nič se ne prepirajo, kdo bo zvonil. Nihče ne slači drugemu krilca, grabi po tuji razkuštrani grivi ali pa kaže osle prijatelju tam nekje v drugi klopi pred oltarjem. Pridni so in ubogljivi kot nikoli drugače v letu. V drugih, navadnih nedeljah jih samo pretnja mežnarjeve gorjače pripravi do tega, da poskrijejo svoje rdeče jezičke, znak medsebojnega prezira in jeze, in ne vzbujajo zgrajajočih se vzdihov starih pobožnih ženic. Mašnik se priklanja in slovesno moli. Nekaj posebnega je v vsakem njegovem gibu, peti besedi. Ljudje se drenjajo v klopih z oblekami, ki mehko zaudarjajo po sivki, starih skrinjah in omarah ali po mestnih trgovinah in šiviljah. Po starem in po novem, po slovesnem. Velika noč se oglaša iz zvonika z velikim zvonom. Mežnar z vso silo mišičastih rok, izurjenih v boju z morjem in skopo kraško zemljo, vleče za vrv, da veliki zvon polni nebo in zemljo s svojim čistim, mogočnim zvenom, ki se lahko sprosti samo za velike praznike. Velika noč, kakršnih ni več že dolgo let. Strežniki so zrasli v može ali pa še kot mladi fantje obležali v Afriki ali v ruskih stepah. Veliki zvon je odšel z njimi, prelili so ga v top.

Velika se je čutila tisto leto v obleki starejše sestre; mati so jo nekoliko prekrojili zanjo. Bila ji je nekoliko prevelika, ker »bo pač še zrasla in ni samo ona pri hiši. Kam bi pa prišli, če bi morali vsaki izmed njih kupovati vedno samo nove obleke in metati denar skozi okno, ko ga imajo toliko, da ga mnogokrat ni niti za polento in močnik.« Vse obleke, kar jih je dobila od svojega rojstva dalje, so ji bile vedno prevelike. Letos je ni toliko motilo, tudi če je bila obleka nekoliko prevelika. Mnogo solza je že požrla na skritem, ker se ji je zdelo, da vsi kažejo s prstom za njo in njenimi siromašnimi, spranimi podedovanimi oblekami, da se vsi smejejo njeni revščini. Potem pa je videla, da tudi Pepka, Zelka in Marička nosijo prekrojene obleke svojih sester in mater, in ni je bilo več sram. To pot je bila celo ponosna na prekrasno rožnato barvo in drobnost bele cvetke, ki so bile posute vsepovsod. Malo si je privihala rokave, ker so bili res preveliki. Tako je bila videti še bolj imenitna, ko je čakala tam, da se je uredila v vrsto prerivajoče se mase otrok, ki so vsi hoteli biti prvi. Šele nato je tudi ona stopila proti oltarju k ofru, počasi in umirjeno, kot je videla, da

delajo druge, ki z vsakim gibom skušajo poudariti svoja cvetoča telesa, penečo se mladost in nove obleke. Tudi najrevnejša izmed njih, sirota Kolmanova Tončka, ki se je potem izgubila v Ameriki, je pre naredila staro obleko, da se je zdela kot nova. Počasi so stopale, s sklonjenimi glavami, izpod svilenih šelestečih rut pa so jim oči spogledljivo pobliskavale proti fantom. Skušala jih je posnemati, proti fantom pa se ni niti enkrat ozrla, ker jo je bilo sram kot tatico, ki so jo zalotili z ukradenim predmetom v roki. Hotela je biti velika. Verjetno je bila smešna, toda takrat se je sama sebi zdela zelo imenitna, da stopa v vrsti z odraslimi dekleti proti koru, da so jo sprejele medse brez posmehovanja in hudobnega zbadanja. Odraslo dekle je, ni več otrok, kot hočejo mati, da bi še bila. Morda ni prav odrasla, toda »skoraj« odrasla gotovo, saj je pela v zboru odraslih in ne več z otroki.

Po maši je morala oblezti vse sorodnike, ker se tako pač spodobi. Povsod so ji odrezali kos presenca in pince, tako da je skoraj nasitila svoj večno žlobudrajoči želodec. Nasvete o pridnosti in marljivosti, s katerimi so ji hoteli vse zabeliti, pa je kar mimogrede pozabila, saj so bili vsi enaki, kot so bile vse enake kuhinje, v katere je stopala; nizke, zakažene, očiščene zaradi velike noči, toda polne neke stoletne umazane teme, ki bi jo lahko spralo samo sonce, ne pa še tako vroča voda s sodo. Ubogati mamo? Saj jo že uboga! Ne potepaj se! Saj se že dolgo ne lovi več po hribu z vaško otročadjo! Mami pomaga doma in včasih gre tudi z njo v Trst in sama nosi svoj plenir do Rusega mosta. Letos je sama spletla in prodala preko petsto palm! Kaj pa mislijo? Velika je že!

Nazadnje je stopila še k svoji birmanski botri v veliko belo hišo sredi trga. Morda je bila res odrasla, toda ne toliko, da ne bi na vogalu za trenutek postala in skrpučala skupaj dovolj poguma za vstop pred tisto visoko, koščeno ženo. Od nekaj je čutila do svoje botre neki poseben strah, pomešan s spoštovanjem. Ta botra je bila tako različna od drugih mater, črnih neslišnih prikazni, ki so zaživele samo na trgu pred plenirji rož, dišavnih rastlin in rib, ki jih je bilo treba prodati. S šibo in hudimi besedami so znale groziti otrokom, pred pijanimi možmi pa so bežale v hleve in na podstrešja ali pa sklonile glave kot pred oltarjem pri povzdigovanju. Vse enake so bile, tudi njena mati. Nuna Tona pa je izstopala iz tiste vrste ponižnih mravelj, do mozga izpitih in zgaranih. Bogata je bila, ni ji bilo treba vstajati ob treh in z žakljem in srpom krasti trave

po tujih paštnih, ona je imela velike ograde, kjer so Tolminci in Benečani kosili za njen denar, tudi pred pijanim možem ji ni bilo treba bežati nikamor, ker je bila vdova. Moža ji ni vzelo morje, ampak španska, tudi če je bil zdravnik vsak dan pri njem in je župnik bral veliko maš za zdravje pri njihovi hiši. Ostala je sama, toda črnina ji je dajala še večjo pomembnost, sploh je nisi mogel primerjati z drugimi, ki so bile v črnem še bolj brezimne kot prej. Ona je bila nuna Tona. Človeka je gledala vedno v oči, da ga je bilo kar strah, da bo iz njega izgrebla tudi skrivnosti, za katere celo sam ne ve, da so skrite v njem. Celu odrasli moški so drugače ravnali z njo kot z ostalimi ženskami, z večjo spoštljivostjo, kot s sebi enakim.

Misel na vse tiste dobrote, s katerimi bo botra poplačala njeno jecljajoče voščilo, jo je le toliko ohrabila, da je stopila s tresočimi se koleni v tisto ogromno belo kuhinjo, kjer se je vse tako svetilo in bleščalo v snagi in redu, od skril na tleh do medenine na zidu, da ti je kar zamigljalo pred očmi, ko si vstopil, navajen, da te je najprej zaščemel v obeh jedki dim z ognjišča. Ne, pri botri so imeli krasen zidan štedilnik, niti sledu ni bilo o dimu, ki je bil že skoraj del njihove domače kuhinje. Pod pokrovkami je na štedilniku veselo brbotalo velikonočno kosilo. Celu na štedilniku je vladal red: na sredi velik jušni lonec, na levi kozica s krompirjem, na desni kozica s hrenom. Še nekaj manjših posod je bilo okoli, toda ni mogla ugotoviti, kaj naj bi bilo v njih. Pa kako svetla je bila njihova kuhinja, zelo svetla, z velikimi okni. Vsako je bilo veliko za štiri njihova.

Botra je bila taka kot vedno: stroga, skopih besed. Ponovil se je isti obred kot ob vsakem prazniku.

»Zrasla pa si, zrasla, odkar sem te zadnjič videla.« Videla jo je o božiču. »Saj boš lahko kmalu šla služiti. Kar k meni pridi, ko boš iskala delo. Če pa hočeš v mesto, te bom že jaz priporočila. Suha pa si, suha«, je slednjič zaključila in ji stisnila v roke kos pince in bogato nadevanega presenca, vsega skupaj je bilo za toliko, kot je prej dobila pri vseh ostalih. In čudo, iz koška na mizi ji je dala tudi pirh, živo rdeč pirh, pravi pirh. S suhimi usti je iztisnila svoj »Bog lonaj« in počasi kot v sanjah stekla ven iz tistega kraljestva omamnih vonjev in dišav: lovorja z živce, rožmarina z jagnjeta, gnjati, ki se je pekla v peči.

Imela je pirh. Rdeč! Kot z razglednice.

Ni šla takoj domov. Skrila se je na hribu v grmih, kjer so še lani kot otroci imeli »hiško«. Pazljivo se je usedla na kamen, ki je bil še lani miza, da ne bi umazala svojega čudovitega krila. Grmičevje je migotalo okrog nje v svojih novih brstih, ki so v soncu in v lahnem vetrcu rasli skoraj iz trenutka v trenutek. Počasi je topila v ustih tiste nebeške slaščice. Kako je mehka pinca! Koliko nadeva je v presencu! To so predokusi velike noči. Lepše je samo, ko kadilo ovije bandera in vso cerkev v slovesne zavoje in se ji zdi, da sploh ni več v domači vasi revščine, ampak je nekje daleč, daleč, kjer pija ni očetje ne pretepajo premraženih in objokanih ma-

ter in otrok pozno v noč. Tam so vsi ljudje lepo oblečeni in dobri in srečni.

Kako hrustljajo pinjole pod zobmi! In skorja, skorja, to je čudo! Tako lepo rumeno zapečena, kar sveti se. Ni zažgana kot materina in tudi v sredini kljub temu ni surovega testa. Vse je lepo prepečeno.

Prelepo je bilo tako čepeti in na samem opazovati vas, ne da bi jo kdo videl. Hiše se naslanjajo druga na drugo kot pretrudne starke, izmučene v dolgem boju z burjo. Beli kamni težko čepijo na plesnivih korcih. Pomlad jim ne pomeni ničesar. Topo se sončijo v pomladnih žarkih. Iz dimnikov se belo kadi, slovesno, kot vse, kar se godi na ta dan. Vse je praznično, celo oblaki na nebu.

Ostal ji je še pirh. Lep, prekrasen! Rdeč kot kri. Ne, še bolj rdeč. Tako rdeč, kot so lahko samo velikonočni pirhi. Skoraj bala se ga je dotakniti, tako je bil lep. Ostala bi tako, z glavo oprto na roke in gledala tisti prekrasni pirh. Do kdaj? Tudi do drugega dne, če je ne bi bilo strah pred temo.

Krasen je ta njen pirh! Kar načuditi se mu ni mogla. Sama sebi se je zdela imenitna. Imela je ognjeno rdeč pirh. Katera od sester se bo lahko pobahala s takim? Nobena nima tako stroge in tako imenitne botre. Saj ji odpusti, da je tako stroga in je nikoli ne poboža kot Cvetkina ali Anina, a prav gotovo ne bo nobena imela tako lepega rdečega pirha.

Začutila je pomlad v vsakem vlakencu, tudi v tistem, ki mu pravimo srce in je zadnje čase uganjalo neumnosti, kadar je zagledala sosedovega Lada. Sezula si je preozke čevlje in bele nogavice in kar bosa stekla po travi proti domu. Saj je velika noč, saj je že pomlad.

Kako je uživala ob zavistnih obrazih sester. Nobena ji ni rekla, da ima lep pirh. Od same zavisti je niso niti vprašale, kje ga je dobila, samo da jim ne bi bilo treba priznati, da je ona dobila res izredno darilo. Kaj šele, da bi rekle, da je prekrasen, da česa lepšega še niso videle. Zavist jim je silila iz oči, se jim razlivala po obrazih in jim kisala poteze. Nobena se ni mogla pobahati s čim podobnim. Njihove botre niso bile tako bogate kot njena. Čutila se je dvakrat bolj pomembna kot druge: zaradi botre in zaradi pirha.

Med kosilom kar ni mogla odmakniti oči od nje, postavila ga je pred svoj krožnik, da ne bi zavist zavedla katere izmed sester, da bi ji ga izmaknila, ali pa še hujše, razbila. Sploh ni okusila tistega, kar naj bi bilo velikonočno kosilo: vodena juha z osamljenimi rezanci, meso, ki je bilo trdo kot usnje, in voden krompir.

Mikalo jo je, da bi ga pojedla, pa se je zadovoljila s tem, da je sanjarila, kakšen okus ima. Gotovo je to posebno jajce, ko je tako lepo rdeče. Ne, ne, to ni navadno jajce.

Pa je le bilo navadno jajce.

Jedla ga je z radičem in solzami, ker so ji ga mati vzeli in ga naredili z radičem za velikonočno večerjo. Kot čisto navadno kokošje jajce!

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

XI.

Ti, hrepenenje, si bilo kakor svetla luč, ki nam je tolažeče svetila na vseh bridkih in prebridkih postajah naše poti. In zdaj smo priromali do zadnje postaje. Tebi, o Bog, naj bo izrečena na tem mestu iskrena zahvala!

Te dni pa je prišlo še do nečesa drugega, kar mi je vlilo novih moči, novih stremljenj, novega upanja in nove vere v bodočnost.

Bili so časi nekako pred osmimi leti, ko sem še otrok pisal prve pesmice. Okorna in trda je bila moja beseda. Misel in oblika še nista mogla v zaokroženost. Takrat smo pač kovali! — No, polagoma je v srcu začelo klti vedno globlje in lepše. Polagoma sem se zavedal, kaj je ustvarjanje in kaj je poezija. Spoznal sem se z L. Kocjančičem in oba sva se začela medsebojno spodbujati. Vse močnejšo spodbudo pa sem dobil pri I. J. Bilu je 30. XI. 1930, ko sem menda prvič stopil k njemu in mu nesel tri svoje poezije. Zanje sem požehljal, kot si je nisem niti od daleč pričakoval. Od tistega dne do danes je bilo mnogo dela in truda. A tudi moj pogled v življenje je postajal vedno širši in globlji. Življenje me je kovalo in klesalo in občutil sem bolečine, a tudi sladkosti. Moje bivanje v tujini je bilo za moj razvoj pomembno in od-

»Bled, pod kraljevim dvorcem, 30. avg. 1936.«

ločilno. V samoti mi je pesem pela še lepše. Oklenil sem se je s še večjo ljubeznijo. To je bilo v poletju 31. in 32. leta! — Z veliko ljubeznijo in vnemo sem tudi prebiral pesnike. Začel sem z Župančičem (**V zarje Vidove in Mlada pota**). Ti dve zbirki znam malone na pamet. V Župančiča sem bil zaljubljen z vsem srcem in v tistih časih mi je bil najlepša, najsvetlejša in največja zvezda na pesniškem svodu. Potem sem prebiral ostale moderne pesnike (V. Voduška, A. Vodnika, Pogačnika, S. Kosovela, Kocbeka), ker moje vodilo je bilo, biti vedno na tekočem o sodobnem pesniškem ustvarjanju. Iz gimnazijskih let mi je ostalo tudi to dobro, da nas je naš g. prof. slovenščine 1) naučil slovniško precej čist jezik. Nove spodbude in veselje pa sem dobil v poletju 1935, ko sem se поблиže spoznal z nemirnim duhom St. V. 2). On mi je še bolj razširil obzorje in me prepričal, da moje pesmi niso ravno prav slabe.

In zdaj čutim iz dneva v dan vedno globlje, kako se pesem sidra v mojo dušo. Čutim, da mi je vedno dražja. Kako bi mi bilo dolgčas, ko bi ne imel pesmi!

3. aprila 1936

Te dni se moje odločanje izteka v gotov sklep, da v prihodnjem poletju ne pojdem na planino. Da bi bival pri P.ih, mi je nemogoče. Da pa bi ostal pod lanskim vodstvom, mi moja tenkovestnost zaradi vsega, kar se je pripetilo, ne dovoljuje.

Pred dnevi se je vrnil Ličen s Koroškega. Nekoliko zbegano mi je rekel, da me pozdravljajo P. i in da je gospodova sestra vprašala, ali sem morda P. im katerikrat kaj pisal. Vendar pa iz njegove zbezanosti ne morem preveč sklepati, ker je tudi po značaju takšen. Vsekakor pa je tudi to poročilo zanimivo.

Jok mi je pisal pred dnevi iz Padove, ali še mislim priti za veliko noč v Ukve. Pravi, da bi se rad nekaj z menoj pogovoril.

Na planino mislim zelo pogosto in pri srcu mi je hudo. Tako rad bi jo užival in tam v miru v tistem pravljico lepem kotičku pel po svoje. Bolj, mnogo bolj kot peta pesem — zlasti tako hrupna kot je bila lansko poletje — mi je draga moja pesem. Za leposlovno delovanje sem pripravljen žrtvovati svojo muzikalično zmožnost.

1) Dr. Anton Kacin.

2) Skoraj gotovo gre za Stanka Vuka.

VELIKONOČNE POČITNICE OD 12.IV.1936 DO 21.IV.1936

Že veliko pred počitnicami sem mislil nanje kot na lepo oazo, kjer se bom odpočil in se napil dobre studenčnice. V lemenatu mi je bilo čudno, čutil sem se samega in dnevi so tekli mimo v mučni enoličnosti.

V zadnjih počitnicah sem vendar enkrat po dolgem času — po dobrih sedemnajstih mesecih — videl svojega očeta. Njegovo blažilno dlan sem vse lepše občutil sedaj kot pa takrat, ko sem stopal v lemenat in mi je bilo v duši tako čudno nemirno. Videl sem očetov obraz in njegove dobre oči. Še globlje sem spoznal, kako so lepe. Videl sem v njegovo trpljenje in še globlje spoznal, kako silno je zarisana vanj velika misel, kakor če bi jo bil vžgal angel z žarečim železom — Bog!

V Renčah pa sem dobil tudi svojo staro znancko z rovtarske strani in njena bližina mi je dobro delala in blažila mojo razbitost. Silno bi me bolelo, ko bi spoznal, da se varam in da mi je bila njena bližina nekako v kvar.

V počitnicah sem se v njeni družbi razvedril in nasmejal, kar mi je že mnogo mesecev manjkalo. Rovtarske Atene, njene zanimivosti in posebnosti so bile na dnevnem redu zlasti pri mizi. Zelo rad in s slastjo sem poslušal njeno govorico, polno šaljivosti in mikavne preprostosti. Ne vem, ali govore v Rovtah vsi ljudje tako prijetno. Jaz prevečkrat čutim, kako se mi zapleta jezik in kako pusto vsakdanja je moja govorica.

V počitnicah sem bil razmeroma miren in vse, kar je v moji duši temnega, je spalo globoko spanje ... To je bila tvoja bližina! Po vasi sem imel zelo malo ali nič opravka in tudi to je bilo dobro.

»Lemenatarji: vrt goriškega lemenata. 1937.«

Lepe spomine imam na velikonočni ponedeljek, ko smo bili na Krasu v Temnici in ko sva bila teden pozneje s stricem v Trstu. Zlasti ko smo hodili po Trstu, je bilo tvoje veselje veliko. Morje ti je še posebej ugajalo in najraje bi kar tam ostala, na tisti rdeči klopici, in prisluškovala uspavajočemu pljuskanju. Ko smo popoldne čakali, da odprejo stolno cerkev Sv. Justa, je začelo prav na drobno rositi in kmalu so začele kapati težke, redke, kaplje. Ko smo se vračali z griča Sv. Justa, si mi razodela, kako si se bala zlasti zaradi strica, da bi začelo resno deževati: v cerkvi si celo zmolnila očenaš za lepo vreme. In lepo vreme je res prišlo: nič več ni deževalo. Vsi trije smo se vrnili iz Trsta zelo veseli in dobre volje. Čutili smo le eno, da je dan prehitro prešel. Zlasti ti si to občutila. V vlaku si mi v svoji pristrčni melanholiji ob slovesu rekla, da Trsta ne boš videla nikoli več. Pa še nekaj mi je pri tebi ugajalo. Rekla si, da je v Trstu lepo, a da je najlepše v Loki. Ko smo zvečer pešačili proti Renčam, smo vsi trije občutili, da bi bili morali ostati v Trstu več časa. Večerjali smo z veliko slastjo in menda ni nič ostalo. Celó ti si jedla več kot ponavadi, čeprav smo se mi norčevali iz tebe, češ da te je sram jesti.

Zdaj sem zopet v lemenatu in gledam z domotožjem na dni, ki sva jih skupno preživela. Prekratki so bili. Mogoče si nisva povedala niti polovice tega, kar sva si oba želela povedati.

V zadnjih dneh mislim, kako bi prišel pogledat k tebi v Rovte. Mogoče pa se mi sanja res uresničiti! Z moje strani ni več zaprek. Poskusil bom.

Tu v lemenatu je pusto in enolično. Menda tiči prav tu vzrok moje zamišljenosti. Saj je tam zunaj v božji naravi tako lepo in prijetno zlasti zdaj na pomlad. Te dni berem Murna in njegove pesmi o kmetih, poljih, gozdovih in božjem stvarstvu dojemam bolj s srcem kot z umom. Pa bo že prišlo poletje — tista moja čudovita poletja ...

29. aprila 1936

Opoldne me je obiskal Jok na poti iz Koroške v Padovo. Šel je z nami na sprehod in naredil naš razgovor napet in zanimiv.

Na Koroškem je vse ostalo pri starem. T. je zdaj v službi pri neki zdravnici v Trbižu. Ker V. hodi tja k nekemu zdravniku, ljudje, kot pravi Jok, vidijo preveč in brusijo jezike po nepotrebem. Manica je postala zaradi te zadeve mrzla do cerkve in ne zahaja več vanjo. Jok me je prosil, naj ji zato pišem kako dolgo pismo. Ona še vedno pravi, da bova morala v počitnicah z Jokom na planino, kjer naju bo negovala kot mamica. Seveda, ona vidi le sebe in kar ji je najbližje.

Joku je bilo hudo, ko sem mu povedal o svojih načrtih za poletje, četudi tega na zunaj ni pokazal. Hudo mu je bilo tudi, ko sem mu po-

VINKO BELIČIČ

TRI POMLADNE

JAGNED

Gole so mi še veje, gol vršič,
kos pa zasluti napete brste:
sede nanj, zaziblje se, zapoje
— že mi vre sok v premrle prste.

Sonce me vsako jutro prej posrebri,
vsak večer kasneje pozlati ...
čutim trepet svojih listov,
srečni drget korenin.

Vihra edina me more izruti,
zlomi lahko me le strela iz višin.

SPOMIN

Kam je odšel prisojni hrib?
Komu cveto, diše velikonočnice pod trtji?

Skoz ves svet sijajo, brenče čebele
na tistih cvetih ... izza bolečin,
krvi in hrupa
srce medli v tipalkah upa
in žila počasneje šteje utrip.

JUNIJSKI DEŽ

Brezkončni dan dehtenja lip,
molčanja trav, strmenja klasov —
in vriski ptičjih grl od blizu in daleč
ves dolgi dan v anteno mojega srca.

Razžarjeni obraz, in čelo in teme
dobrotni oblak zagrinja v čar pozabe.
Na vse, kar vem, kar pomnim, kar boli me,
prihaja sladki dež:
da me izmije in pomiri,
te dolge luči reši uboge oči.

vedal svoje mnenje o ostalih štirih članih našega kvinteta. Zelo lepo bi bilo po njegovem, če bi prišli vsi na planino. S tem bi dobrodejno vplivali na V.

30. aprila 1936

Dobro, zdravo razpoloženje, ki sem ga prinesel iz Renč, traja še vedno. Še vedno je v meni jasno in veselo. Le da bi bilo z mojim telesnim zdravjem bolje! Nekaj moje nezadovoljnosti mora izvirati tudi odtod.

Te dni se učimo pevskih točk za akademijo, ki bo 12. maja. Vse pa se mi zdi tako strašno mrtvo, da bi zbežal iz sobe in se razjokal.

3. maja 1936

Strah me je pred — lepoto! Ob posebnih urah to izrazito čutim, ko da bi se prebudilo v meni nekaj silnega, nekaj očarljivega in veličastnega, kar je premočno za človeka. Strah me je pred lepoto zato, ker se bojim, da bi me oamila njena zunanost. Pa vendar: ali ne bi bila zame mogoče največja tragika, ko bi svoje najgloblje razmerje, ki me veže z Bogom, zamenjal za mrzlim pietizmom, ki bi se naslanjal zgolj na lepoto idej, resnic in bogoslužja?

8. maja 1936

Danes sem dobil pismo iz Rovt. Prišlo je nepričakovano, čeprav sem ga podzavestno pričakoval. Pismo mi je zelo dobro delo in bil sem nemalo potolažen. Ni mi pa bilo vse prav, kar

mi je bilo v pismu sporočeno. Iz njega sklepam, da so moje pismo in pesmi brali tudi drugi. In to mi je strašno sitno ...

Sredi maja 1936

Te dni imam zopet čudne in težke sanje, ki me utrujajo in ubijajo.

Ono noč se mi je sanjalo o pokopališču. Veliko je bilo in lepo. Čezeno je sijala luč, ki ni bila ne svetla ne temna in ki je bolela. Pod stariimi cipresami so se belili pilsivi spomeniki. Hodil sem od enega do drugega in prebiral napis. Vse se mi je zdelo kot pravljičica iz davnih dni mojih otroških let. Napisi pa so bili prav častitljivi. Tu je počival sam kralj Matjaž, kralj ogrski, junak, kakršnega v njegovih dneh zemlja ni poznala. Čudil sem se temu, saj sem bil nekje bral, da čuje nekje pod neko goro, pod Peco ali pod Konjiško goro ali pod Krimom. Tu pa je bilo zapisano, da je umrl ... Šel sem dalje in videl spomenik Petra Klepca, star je bil in povešen. O, Peter Klepec, kakor ob tvoji žalostni zgodbi mi je postalo hudo tudi ob tvojem spomeniku! Šel sem dalje in prišel do spomenika Matije Gubca: pokojnik pod njim je bil pretrpel grozno smrt. Tako sem hodil od groba do groba, bila jih je skoraj nepregledna vrsta, počasi in s strahom sem bral imena davnih junakov, trpinov in puntarjev. Polagoma pa so postajali spomeniki vse bolj beli in tudi grobovi so bili bolj sveži. Pri zadnjih se zemlja še ni bila poglela. In dosti je bilo grobov, oj dosti! Tam ob koncu pa, kjer so se grobovi končali, sem videl zevajoče jame in ob njih sveže, še kadeče se kupe komaj izgre-

bene prsti. Natanko sem videl, kje bo moj in kje bo tvoj grob.

Tam sem postal in v svoji duši sem bil globoko žalosten. Takrat pa so težka pokopališka vrata zaškripala in skoznje se je prevalila neka čudna stvar. Razdelila se je na dvoje in se postavila v oba pokopališka kota. Med obema deloma je bilo nekaj kot vrv. Napela sta jo in potegnili in že ni bilo več pokopališča, ampak lep in gladek travnik. Začeli so prihajati ljudje v gručah in z njihovih obrazov je sijalo vihravo razpoloženje. Tudi njih obleke so bile veseljaške. Za njimi so prišli še okrašeni muzikantje in nato se je začelo rajanje ...

24. maja 1936

Ne vem, ali moje mnenje odgovarja resnici: mogoče se motim. Napišem pa, kako sem na stvar gledal jaz.

Danes zjutraj nam je mons. rektor v cerkvi omenil, da bodo v teku dneva dvakrat vaje za pesem, ki jo bomo peli v Vatikanu pred sv. očetom. Mrmranje in protestiranje, češ da smo dovolj zaposleni s šolo in s profesorji. Nezadovoljnost je bila pri pevcih splošna, kot je zgedalo. Mogoče bi ta ali oni ne dvignil glasu, ko bi tudi tovariša na desni in levi molčala. Tudi oba tovariša, ki sem ju imel ob strani, sta protestirala. Jaz sem kljub temu molčal. Nista pa bila mojega rodu.

Mislil, da bi se iz ljubezni do sv. očeta lahko vsak malo žrtvoval. Ta odpor pa razodeva precej čudno razmerje do njega. Sicer pa ni to prvi dogodek, ki je to pokazal. Do takšnega odpora je prišlo že pri izbiranju pevcev za pomnožitev navadnega zbora. Mislil sem, da bo pri fantih v tej stvari več navdušenja za sv. očeta.

»Pod Mangartom ob Belopeškem jezeru. 8. avg. 1937«

17. januarja 1937

DVIJE PTICE

(1845)

Zabludila morska ptica
u daljine kopne zemlje
i sesrula kosovicu,
gdje v gaju slatko pjeva.
»Kako moješ pjevat tužna
u pustinji ovoj suhoj,
gdje ni kapi vode nema?«
»Pjevali i moji stari
u istome ovom gaju.«
Domovina kakva bila,
rođenom je sinku mila.

Peter Preradović

18. januarja 1937

Sinoči po večerji sem zopet govoril z Mirkom 1) o najrazličnejših zanimivih stvareh, kakršne nama nikoli ne zmanjkajo. Govorila sva o zunanjih težavah pri novih mašah. Jaz sem mu govoril o vtisih, ki sem jih odnesel od obiskov pri g. Mari in pri komponistu Premrlu.

Mirko mi je pravil, kako je g. X. navezan na Brda in kako mu je zadnja leta težko, ker jih ne more več obiskovati. Spominja pa se jih zlasti ob velikih cerkvenih praznikih. Ko jih je prejšnje čase obiskoval, je bil ob praznikih med službo božjo na koru. Po tistem koru se mu zdaj toži: od tam je gledal na svoje ljudi in jih je pred Bogom in v Bogu še globlje vzljubil. V duši mu še odmevajo domače orgle in glasovi domačega zbora, ki ga dirigira mladi Mirko — ponos Brd in Medancev.

Še en košček leta je, ko se g. X tako sladko spominja na Brda: kadar je tam trgatev. Takrat mu srce zahrepeni po domu. Takrat ga prime, da bi se spet rad napil rebulinega mošta, se zopet enkrat zgubil tjavdan med trtami v vinogradih in poslušal govornico ljudi.

Četudi g. X.-a ne poznam osebno, mi je drag in danes sem večkrat mislil nanj. Tako čutijo možje, ki so s srcem še vedno tesno zvezani s svojo trpečo zemljo, čeprav imajo drugje obilen kos kruha. Ves to pa je v spodbudo in očitke meni, ki sem še vedno egoist in se bojim trpljenja, ki bo bruhnilo iz zemlje in iz ljudi. Nisem se še poglobil v zemljo in v hudo preizkušeno dušo seljaka.

19. januarja 1937

... »Ohne die Schönheit fehlen Wahrheit und Güte jene Verklärung, die sie erst recht liebwert machen. Die drei Schwestern müssen einander liebend umfassen, dann erst wirken sie erleuchtend, stärkend und beseligend zugleich.« (Wilibrord Verkade)

1) Mirko Filej.

2) Brez lepote manjka resnici in dobroti tisti sijaj, ki ju dela zares privlačni. Vse tri sestre se morajo ljubeče objeti, šele tedaj učinkujejo tako, da razsvetljujejo, krepijo in osrečujejo.

(se nadaljuje)

Velikonočno darilo Chicagu

ANDREJ KOBAL

Vabljiv, okus vzbujajoč vonj cvrte slanine, jajc in kave je oznanjal pripravljen zajtrk. »Dobro jutro, ali si se naspal?« je Klemenc pokukal skozi vrata. Presenetil me je. Zakmašno oblečen, v beli srajci, s kravato, in to na delavnik, ko se niti ob nedeljah ni tako oblačil!

»Dobro jutro, Matic! Ja, kaj pa je danes? Zakaj tako gosposki, že obrit in počesan? Saj še ni Velika noč. In tudi če bi bila, bi se ti ne oblačil praznično. V cerkev ne hodiš in ti ni za praznike.«

»V mesto bi rad. Lep dan je in čas pogledat, kako se imajo na Lawndalu.« Lawndale je del Chicaga, kjer je živel mnogo Slovencev okoli glavnega urada Jednote in njenega dnevnika »Prosveta«, torej v bližini urada moje službe.

»Lepo. Peljeva se z istim vlakom do postaje Lawndale. Ob petih pa skupaj nazaj.«

»Ne vem, če bo mogoče. Bom pogledal tudi na Dvaindvajseto ulico, k našim ljudem pri Svetem Štefanu. To je pa malo daleč od postaje Lawndale. No, skušal bom biti na istem vlakom po petih; če ne, pa uro kasneje.«

Nič ni pojasnjeval, koga bo šel obiskat. Precej se je bil oddaljil od poznancev, saj je zelo redko zapuščal farmo in v Chicagu ni bil že štiri leta, od takrat, ko sva se skupaj peljala v Lincolnov park z mladikami nagnoja, katere sem podaril mestnemu parku.

Navadno sva jedla skupaj, topot sem pa sam zajtrkoval, misleč, da je Matic že jedel. Stopil je k ograji, vrgel perjadi nekaj prgišč zrnja, se vrnil in brez nadaljnjega razgovora hitro pospravil z mize.

Tudi na poti do postaje, miljo hoda čez prerijo, koder še ni pognala trava skozi nepokošene ravnine, je zamišljen molčal, kar ni bila njegova navada. To jutro se mi je zdel drugačen, kar praznično svečan. Hodil je hitro, ves čas pred menoj, da sem se tudi ob tej priliki, kot mnogokrat poprej, čudil žilavosti in čvrstini, skoraj mladeniškim stopinjam starčka v štiriinosemdesetem letu.

Ustavil se je za trenutek na stezi vrh malega holma, se oziral naokoli in mi veselo kazal; »Glej no, glej! Kako na gosto in visoko so že pognali!« Kjerkoli ni tal pokrivala pregosta nepokošena lanska trava, so moleli iz nje debeli in tanki šparglji, ki jih tod nihče ne sadi. »Ze nocoj, če bo še svetlo, ko se vrnem, jih bom nabral. Saj jih imaš rad in taki, divji, sveže nabrani so bolj okusni kot v vrtu negovani.«

Tudi na vlakom ni bilo besede iz njega, razen pred slovesom, ko je dejal, naj me ne skrbi, če bi se zakasnil. Njegova molčečnost, nepoznan namen, kaj bo počel v mestu, vse mi je bilo zagonetno. Pred

izstopom z vlaka sem ga pregovoril, da je vzel deset dolarjev — za primer, da bi potreboval za »kakšen nakup«. Drugače ne bi sprejel.

Ob petih ga ni bilo na vlakom. Okoli sedme sem sam pripravljaj večerjo, ko se je s širokim nasmehom prikazal na vratih. Nič »Dober večer«, nič opravičevanja, da se je zakasnil, kar stal je na vratih in urno dvakrat, ves iz sebe izgovoril: »Nagnoj cvete, ves je v cvetju!«

Zdel se mi je zmeden. Kaj čeblja?

»Tvoj nagnoj! Drevesce, katero si vsadil v Lincolnovem parku. Si pozabil? Množice občudujejo tvoje prelepo drevo.«

Tedaj sem razumel, da se Maticu ne meša. Torej je bil v parku in se zato zakasnil.

Ni imel niti časa, preobleči se in se pripraviti h kuhanju, pa tudi meni se ni mudilo. Sedla sva, da je lahko povedal vse; kar je doživel in čez dan opravil. Za mene nemala in prijetna presenečenja.

S poznanci okoli Lawndala se ni dolgo zamujal. Od tam se je vzel na tramvaj in se odpeljal k Polonci na Dvaindvajseti cesti blizu Svetega Štefana. Njo sem spoznal že pred letom, ko ga je prišla obiskat na mojo farmo. Prijazna, zelo podjetna vdova, po rodu z Notranjske, ki je po moževi smrti s sinovoma vodila trgovino hišnih potrebščin. Petnajst let mlajša od Matica, je vendar vse prepustila mlajšemu sinu. Matic je bil pogosto pri njej, pa je bil za njo preveč brezverski, kot mi je sam nekoč omenil.

»Pri Polonci!« sem mu pomežiknil. »Me veseli. Saj je čas, da bi spet enkrat zapel tisto tvojo.

Še zmirom brca
'krog moj'ga srca
Oj ta Polon, Polončica ...

»Nič kaj takega ne misli! Včasih sva se res malo 'glihala', ampak sedaj ...« je oporekal. »Le kratek obisk, nič drugega.« Obotavljal se je, vidno je hotel še več povedati.

»Kaj je bilo? Kako se ima?«

Na to vprašanje ni odgovarjal, le mislil, končno pa začel veselo in živahno: »Danes je Veliki četrtek. Na Slovenskem ta dan ni bil praznik, tu pa, posebno pri Ircih, je skoraj največji praznik v letu. Polonca je šla k maši, jaz pa z njo, v irsko cerkev. In ...« Obstal je, potem pa naglo izustil: »Pri spovedi sem bil in k obhajilu sem šel. Polonca me je pregovorila. Pa sem zato prav vesel, ona pa tako, da me je kar objela.«

Z Maticevega obraza je sijalo veselje.

»Pripravila je kosilo, potem sva se pa peljala v Lincolnov park. Da ti povem, Andrej, že dolgo se nisem tako radoval. V cerkvi in z njo sem bil sre-

čen kot že dolgo ne. V parku, zares prvi pomladanski dan, sva se sprehajala v smer, kot sem si zaželel — h kotiču ob razpotju, kjer sva leta 1924 vsadila nagnojno mladiko. Park je bil poln sprehajalcev, največ pa se jih je zbiralo pri onem oglu s križiščem na tri strani. Občudovali so tvoje drevo, skoro še brez zelenja, ampak vse odeto z zlato-rumenim cvetjem. Saj to je prvo cvetje v Lincolnovem parku in kaj takega Čikažani niso nikdar poprej videli. S Polonco sva tam stala in zbranim sem pripovedoval, kako sva vsadila mladiko, katero si ti vzgojil iz semena, ki si ga naročil s Slovenskega, kjer nagnoj raste po gričih pod Alpami. Kako so vsi poslušali! Kar vzklikali so od veselja, ko so hvalili lepoto.«

Z navdušenjem mi je vse pripovedoval. Da je bil resnično navdušen, pa sem razumel iz naslednjega.

Lincolnov park je daleč na severu tedaj trimilijonskega Chicaga. Namesto da bi se vozila s počasnim tramvajem, je Matic najel taksi in se s Polonco odpeljal nazaj v četrt Lawndale obiskat starega poznanca, glavnega urednika tedaj važnega češkega dnevnika po imenu Svornost. Uredniku je hotel povedati zgodbo o »slovenskem drevesu« v Lincolnovem parku, ki kot prvo cvetoče čudo spomladi razveseljuje ljudi. Urednika je naprosil za opis drevesa in njegovega izvora. Dejal mu je, naj bi o tej lepoti obvestil svojega prijatelja, mestnega župana Čermaka, katerega so pač izvolili Čehi, v veliki meri s pomočjo Slovencev in drugih Slovanov illinojske metropole.

Kaj vse je moj dobri Matic v družbi z vdovo Polonco opravil tistega Velikega četrtka! Presenetil me je s pripovedovanjem o razgovoru z urednikom važnega dnevnika, a večja presenečenja so še sledila. Na Veliko Soboto, ko sem se vrnil z dopoldanske službe, mi je pokazal istega jutra prejeli brzovjav od župana Čermaka. V celem odstavku je župan javil, da si je sam ogledal prekrasno drevo v prvem cvetju Lincolnovega parka. Zahvalil se je v imenu mesta in dostavil, da je upravitelju parka naročil izdelati bronasto ploščico z napisom LABURNUM, indigenous of Slovenian Alps. (Znanstveni izraz za nagnoj, ki raste v naravi v slovenskih Alpah). Ta bronasta ploščica bi se pritrnila na drevo, ko deblo zadostno zraste. Na koncu zahvalnega odstavka v priznanje je župan voščil vesele Velikonočne praznike v češkem jeziku.

Dnevnik Svornost je iste Velike sobote objavil članek s sliko in opisom »slovenskega drevesa« v cvetju, »prvem znanilcu pomladi« v Lincolnovem parku. Opis je bralcem pojasnil rast in svojstvo nagnoja in omenil, da na Bavarskem, kjer tudi raste laburnum, pravijo drevesu Goldregen (zlati dež).

Čikaška Tribuna, sloveča kot največji časopis na svetu (*Greatest newspaper in the World* — tiskano na prvi strani) je v posebni prilogi o vrtnarstvu v nedeljski izdaji teden kasneje v članku o Lincolnovem parku vključila sliko nagnoja v barvah z opisom o izvoru drevesa iz slovenskih gora.

Moj dobri belokranjski Klemenc je imel smisel za reklamo.

PAVLE MERKŮ

Žive besede v naših narečjih

Na tako izpostavljenem jezikovnem področju, kakršno je Terska dolina, se moramo prej čuditi, če v enem samem stavku slišimo samo slovenske besede, kakor če slišimo vmes še tujke; saj: slišali bomo pogostoma italijanske besede, redkeje nemške, najpogostneje pa furlanske. O tem, kako se je besedni zaklad tu pomešal in kateri razlogi so temu mešanju botrovali, bomo imeli še priložnost govoriti v tem nizu sestavkov. Danes vas želimo opozoriti na prisotnost besed različnega izvora v terskem slovarju le po imenih za praznike, ki jih stalno rabijo.

Če začenjamo kar pri liturgičnem letu, je prvi veliki praznik po adventu božič. Zanj rabijo Terjani kar tri besede in sicer po eno slovensko, nemško in furlansko. Za božični predvečer, za viljo, rabijo furlansko besedo *amandís*. Če to besedo poveste Furlanu, je ne bo razumel, saj se je v teku časa v terskih ustih toliko spremenila, da se je izmaličila do nespoznavnosti. A vendar: svojemu izvoru je še tako blizu, da bo vsakomur takoj na dlani njen izvor. Na božično »viljo« so nekoč hodili — in danes spet hodimo — k polnočnici. Polnočnici pa se z latinsko besedo reče *matutinum* in iz te latinske besede je nastala furlanska *madíns*. Ko so Furlani imeli iti k polnočnici, so torej pravili *Cheste gnôt volin lât a madíns*, nocoj bomo šli na polnočnico. In iz furlanske zveze *a madíns* je nastal v slovenskih ustih Terjanov izraz *amandís*. Toda, ponavljam, to velja le za viljo. Metatéza, ki je besedo spremenila, je dokaz, da je ta izposojenka zelo stara, gotovo je stara več stoletij. Kaj pa naslednji dan? Sam praznik? Hribovske vasi med Terom in Karnohtu in vse doline vzhodno od Terske poznajo zanj le slovenski izraz *božíc*, medtem ko poznajo vasi v sami Terski dolini le zelo staro nemško izposojenko, ki se tu glasi *viénahti* ali *viérnahti* in ni nič drugega kot nemški *Weihnacht*.

Le da je ta tujka mnogo starejša od furlanske *amandís* in jo rabijo izključno terski in rezijanski Slovenci.

Če gremo po koledarju naprej, srečamo slovensko besedo za *nóvo liétu*, a že naslednji liturgični praznik nas spet preseneti z enako staro nemško izposojenko: *pérnahti* za sv. Tri kralje, kar izvira iz bavarske besede *Brennacht*; zdavnaj opuščena v nemškem svetu, je ta beseda vedrila le v terskem zakotju in jo lahko danes, poleg domačih ljudi, razume le peščica jezikoslovcev.

Vélliki ali *sviéti tíedan* je popolnoma v skladu s poimevanjem tega časa drugje na Slovenskem. Pa Velika noč nas zato spet preseneti s tremi različnimi izrazi. Če je *Páska* stari judovski izraz, ki se je prevetрил z majhnimi spremembami skozi vse evropske jezike, je *kàrst* le slo-

dalje na naslednji strani ■

Samotarski južnjak: špargelj

Ni lep. Ni osebnost, pa tudi ni pričakovati, da bi kdaj bil. In vendar je tako zelo privlačen, tako priljubljen, da ima brez števila oboževalcev s tistim tankim, v kačjo glavico spotegnjenim telesom, oblečenim v zelenovijoličaste luskinice, otrok sonca, otrok trenutka; včeraj še nedorasel, jutri že prezrel, torej dober samo ob magičnem trenutku. Zato pa »carpe diem« — izrabimo trenutek! Njegov magični trenutek pa je, seveda, pomlad, (za koga pa ni!); pomlad torej, ko se izkoplje iz zemlje z mesnatimi poganjki, ki jih je korenina snovala celo božjo zimo, saj špargelj nič drugega ni ko poganjek, ki so mu že stari Grki nadeli to ime, le da se je po njihovo glasilu »asparāgos«, koren sam pa so dobili od Perzijcev, v jeziku katerih je pomenilo »oteklina«, pa tudi »nabreklost«.

Špargelj! Rekli bi skoraj, da ga ob izbiri rastišč, kjer naj bi postavil svojo zeleno eksistenco, vodil nekakšen estetski čut: vsi odtenki sredozemskih čeri, steze še iz časov stvarjenja, zelenomodre in sivkastobebe morske planjave, kamor se spušča galeb, ne da bi trenil s perutjo, samota, tišina, zeleni koktejl neverjetnih vonjev, milina poletja, zima, da te komajda požgečka, to je špargljev svet. Kdor ga hoče imeti, se mora podati tja. Zato ne vem, ali je špargelj prijetneje nabirati, ali jesti, da ne govorim o slovesnosti priprav in igrivosti kompozicij, katerih glavni junak je ta sentimentalni južnjak, plemeniti »asparagus officinalis«, iz znamenite družine lilij, s katerimi je v tesnem sorodstvu, in, če upoštevamo stvar, s katero nas leto za letom obdaruje, lahko mirno rečemo, da je naš brat v »materiji«. Prinaša vsa-

kemu svoje: utrujenim možganom fosfor, vitamine B stresiranemu živčevju, magnezij in vitamin A zmrcvarjenim jetrom, nitrate krvi, pa še kalcij, celo nekaj arzena in tako naprej in tako naprej; obnavlja nam kosti, obnavlja nam tkiva, tako da ob koncu špargljeve sezone skoraj nismo več mi. O, v takem telesu se pa naš duh, seveda, odlično počuti: »mens sana in corpore sano«, latinščina, ki bi jo še sam špargelj razumel. Zato se je, ne da bi se zavedal, znašel v imenitni družbi zdravnih rastlin, čeprav časti, da bi bil zapisan v farmakopeji, ni doživel. Kljub tej očitni krivici, pa se je izkazal diuretičen in priskoči na pomoč vselej, ko je potrebno. Pomaga odlično pa tudi sladkornim bolnikom in ... in ... naj povemo? Nezaljubljenim parom. Ker pa nas beseda par le preveč spominja na čevlje in rokavice, bomo rekli zaljubljenecem, ki niso več zaljubljeni: torej nezaljubljenim zaljubljenecem! Evo, kakor na primer nevrotično aktivna gospa Brigita in njen preza poslani gospod Carlo, pri katerih vse že močno škripa, da, tudi zobje, ob vsaki, še tako neznamni pomanjkljivosti enega ali drugega. Gospa je nekega večera privozila erboristu gospodu Samozdravu prav k nogam, toliko da mu ni ob škripanju zavor povozila palca na nogi.

EDINO UPANJE: ŠPARGELJ

»Ne ljubiva se več«, mu je pojasnila, še preden bi se predstavila. In on, Samozdrav, je zadnja stopnička pred razporoko. Dobri stavec se je popraskal za ušesom in se potem praskal še dalje med dveur-

venska beseda. Kako to, da jo rabijo za ta praznik? Tistemu, ki pozna zgodovino Cerkve, bo to takoj jasno: nekoč so krstili ob tem prazniku, zato je ime za zakrament lahko pomenilo tisti praznik, ko so ta zakrament delili. Tretji izraz, ki ga rabijo spet v vzhodnih dolinah Terskega območja, je splošno slovensko *Valika nuóć*.

Telovo in Vnebohod spet sežeta na dve jezikovni področji. Telovemu pravijo Terjani s slovensko besedo *Bóu dan*, to je Božji dan; Vnebohodu pa kar po furlansko *Sensa*. Sredi teh gibljivih praznikov imamo stalni praznik sv. Janeza Krstnika. Ko sem nedavno povpraševal, kako mu Terjani pravijo, sem bil presenečen zaradi mešanice furlanščine in slovenščine: *Sen Zvan* je kar po furlansko, *te liétošnje* pa po naše: in pomeni poletnega sv. Janeza,

ki ga praznujemo 24. junija. Zato je Sv. Janez Apostol s praznikom sredi zime 27. decembra nujno *Sen Zván te zimske*. Narobe pa je Mati božja ohranila za svoje praznike v terskem narečju slovensko svetniško ime — *Sviéta Marija*, temu pa dodamo poslovenjen furlanski predikat. Velikemu šmarnu pravijo namreč Terjani *Sveta Marija avósnica* po mesecu avgustu, Malemu šmarnu pa pravijo *Svéta Marija bandimjeca* ali *bandinjeca*, ker je praznik v času bendime, trgatve.

Prihodnjič isi bomo skušali odgovoriti na vprašanje, po kakšnih zakonitostih se tuje besede prepletajo z domačimi na mejnem področju. Danes naj nam ta imena praznikov služijo kot primer za to prepletanje, ki priča o svojevrstnem življenju besed na skrajni jezikovni periferiji.

nim razgovorom, ali bolje rečeno samogovorom zgovorne gospe, ob zaključku katerega je le pogodil pravo: »Za vaš primer, gospa, je še edino upanje — špargelj.« Neee, to se ji ni zdelo resno — špargelj! »Da, da, špargelj,« jo je rinil skozi vrata ... »Mar niste vedeli, da je afrodizičen?! Da se ob njem zaljubi tudi divji zajec? Ni čudno, ni čudno, niste edini.« Afrodizičen! Beseda, samo ta in nobena druga, je gospo prepričala, Samozdrav pa je prvič v življenju igral na edino karto, ki mu je preostajala: »avtosugestija!« Joj, malo stvari ima nad človekom tako moč! Gospa je bila pripravljena zaužiti kilogram špargljev na dan. »O, ne,« jo je takoj posekal gospod. »Šparglje morata nabirati oba skupaj, ob prostem času. To je za učinkovitost zelo, zelo važno. Nabirati pa morata ob sončnem zahodu ali pa zgo-

daj zjutraj, in to vso pomlad! Nakar bosta skupno pripravljala to, čemur pravimo ljubavna juha. Še niste slišali o ljubavnem napoju,« jo je pogledal v zijačoče oči. »No, obstaja tudi ljubavna juha: sama jo bosta skuhalo in sama pojedla! Skuhala pa bosta dva stroka česna, v nekaj vode s poprom in soljo, nato ga pretlačila in dodala dve stepeni jajci, dve pesti špargljevih vršičkov in zalila z vodo, v kateri so se kuhali; v žlici olja bosta ocvrta prepečenec ter ga pokrila s tako pripravljeno ljubeznijo. Pardon, hotel sem reči juho.« »Je to vseee?« je zategnila gospa Brigita ter se nenadoma ustavila samo ob dejstvu, da je odklonil vsako plačilo.

Kljub skeptičnosti sta se naslednjo nedeljo gospod in gospa lovila po skalah pod Devinom; ona: s trakom privzdignjeni lasje, on v trenirki, ki mu jo

je bila kupila. Poleg šparglja sta odkrila na desetine cvetov in rastlin. Izpod šparglja pa ju je preplašeno pogledal divji zajec ter jo ubral čez drn in strn. »Divji zajec!« je dahnila ona. »Da ni to kak čarovnik« se je v mislih vrnila k Samozdravu. »Si se prestrašila?« jo je prijel pod roko on ter ji pomagal čez visoko stopnico: skalo.

Ko so bili šparglji v kraju, ko so že silili v cvet, je gospa Brigita spet privozila do Samozdrava ter mu v mili krivulji in koketnem zaviranju prav rahlo pristala ob nogah. »Ja, špargelj, kdo bi si mislil!« Špargelj je tudi zaključila, potem ko ga je proglasila za vedeža, čudodelca, da, svetnika vseh časov. On pa se je pod brki in pod sivo brado smehljal: »Eee, da, špargelj pa morje zelenja in tišine, zbravnosti v dvoje, potem ko sta deset let vse petke in svetke preždela v vedno isti, vedno isti družbi prijateljev, skoraj iz strahu, da bi se znašla sama«. Toda to mora ostati skrivnost, za njun primer je bilo treba znajti etiketo: »ljubavna juha«. Sama sta jo skuhalo in sama pojedla in enkrat toliko se je pogovor lahko sprevrgel v srečen zaključek. Ne da bi cilj kakorkoli opravičeval sredstva! A če je sredstvo tako zelo nedolžno kot špargelj in cilj sreča dveh bitij ... no, zakaj bi ne naredil izjeme.

NA STODVAJSET NAČINOV

Seveda bi namesto šparglja lahko predpisal kakšno drugo rastlino ali zel. Toda glej ga zelenca, špargelj v erboristični literaturi resnično uživa sloves afrodizične rastline, a se za tako izkaže samo pri človeku z izredno domišljijo. Z Afrodito, torej, ne bo nič, pa če se noč in dan basamo z ljubko zelenjavo, ki se tako poda k tolikim jedem in jo je mogoče uporabiti na stodvajset načinov in še kakšnega več. Toda pretirano uživanje špargljev utegne vplivati tudi zelo negativno na življenje v dvoje, zlasti, če se prizadeta dva nahajata v finančnih težavah: dovolj je, da si na trgu ogleđamo ceno te povrtine, posebno še, če je kultivirana.

Toda od nikogar si ne smemo pričakovati tistega, česar nam ne more dati, tudi od šparglja ne! Saj nam že tako in tako nudi mnogo, zelo mnogo. Kaj ni pomlad lepa tudi zato, ker je čas špargljev? Kaj bi neki počeli, ko bi samo gledali drevesa v cvetu in bi ne imeli s čim se posladkati? Pomlad: čas špargljev, pa tudi prvih piknikov na travi, doma, če jo imamo, če ne pa kje na travniku, v predmestju: piknik — vesela, poskakujoča beseda! Priredimo ga, pa čeprav pod dežnikom! Ko pa pokuka žarek sonca, pripravimo vejice! Dražje! Drva! Žerjavico! Na to pa bomo postavili čudovite culice: to je v slanino ali pršut zavite špargljeve vrhove, ki smo jih skoraj do kraja skuhalo, osolilo, povaljali v stopljenem maslu, nato pa v naribanem parmezanu. Najbolje je, če jih pospravljamo kar sproti, ko rumenijo. Če temu dodamo še odrešujočo juho gospe Brigitte (kdo bi pozabil nanjo?) in še torto z jagodami, potem bo to prava ljubavna večerja in na tak način utegne nedolžna Samozdravova strategija še postati nehoti učinkovita. Zato pa le pozor!

Drobci iz manjšinskega sveta

Italijanski volilni zakon za evropski parlament

PRVE VOLITVE

10. junija bodo prve neposredne volitve v evropski parlament. O neposrednih volitvah govori že člen 138 rimske pogodbe iz leta 1957, s katero je prišlo do Evropske gospodarske skupnosti. Šele 20. septembra 1976 pa so zunanji ministri držav članic podpisali sporazum o prvih volitvah. Kljub temu, da evropski parlament nima velikih pristojnosti, pomeni ta novost korak naprej k evropskemu združevanju.

V sporazumu je določenih le nekaj načel za evropske volitve, podrobnosti volilnega sistema pa so prepuščene državam članicam, tako da bo način junijskih volitev od države do države različen. To pa naj bi veljalo le za prve volitve. Neposredno izvoljeni parlament bo moral sestaviti enotni evropski volilni zakon za svojo obnovitev.

Volitve v Italiji bo urejal zakon št. 18 z dne 24. januarja 1979 (objavljen v uradnem listu 30. januarja 1979). Pot do tega zakona je bila dolga, saj je bila Italija zadnja članica EGS, ki je odobrila volilne norme. Osnutek, ki je bil v glavnem sprejet v parlamentu, je izdelala vlada na podlagi predhodnih posvetov, predvsem z društvom Movimento federalista europeo.

Glavna vprašanja, okoli katerih se je razvila diskusija, so: število okrožij (nekateri so bili za eno — vsedrjavno okrožje, drugi za deželna okrožja, vlada najprej za devet okrožij — šlo je za upoštevanje proporcionalnega sistema in za usodo manjših strank), možnost dajanja preferenčnih glasov (nekateri so bili za enoimenska okrožja), možnost »dvojnega mandata« (ali je kdo lahko član državnega in evropskega parlamenta obenem), omogočanje glasovanja italijanskim delavcem v tujini, vprašanje zastopanosti manjšin.

ZNAČILNOSTI ZAKONA

O zastopanosti manjšin bo govor posebej. Glavne značilnosti zakona pa so naslednje. V veljavi je čisti proporcionalni sistem, tako da noben glas ni izgubljen, čeprav obstajajo okrožja. Glasove iz vse države in tudi iz tujine bodo namreč sešteli na državni ravni in jih delili z 81, kolikor je pač mest za Italijo v bodočem parlamentu. Na podlagi tega količnika bodo porazdelili število sedežev med stranke. V poštev bodo prišli tudi ostanki, pri katerih bodo tekmovale za mesto tudi liste, ki ne bodo naravnost izvolile nobenega kandidata.

Kljub temu bo država razdeljena na pet volilnih okrožij z različnim številom izvoljenih kandidatov (Furlanija-Julijska krajina bo skupaj z Venetom, Tridentinsko - Južno Tirolsko in Emilio-Romagno, izvolila pa bo 15 evropskih parlamentarcev). Na tem je večina v parlamentu vztrajala, da bi tako zagotovila predstavništvo vsem krajem v državi. Ko bo namreč vsaki stranki oz. listi dodeljeno število izvoljenih, bo Državni volilni urad delil število glasov, ki jih je dobila lista po vsej državi, s številom izvoljenih. Na podlagi tega količnika bo nato dodelil listi izvoljene po posameznih okrožjih, kjer je pač dobila več glasov in ev. ostankov. Izvoljeni bodo tisti kandidati, ki bodo prejeli največ preferenc. Tudi število preferenc, ki jih bo možno izraziti, bo različno od okrožja do okrožja (v našem, kjer bo kandidatov na listah od 5 do 15, izvoljenih pa 15, bo možno dati največ dve preferenci).

Volili bodo vsi državljani, ki so dopolnili 18. leto, kandidirali pa bodo lahko tisti, ki so izpolnili 25. leto. Izvoljeni bodo lahko obenem člani italijanskega in evropskega parlamenta (ne pa italijanski ministri, predsedniki deželnih odborov, deželni odborniki). Volitve bodo trajale le en dan. Prvič bo omogočeno italijanskim državljanom, ki živijo v državah članicah EGS, da sodelujejo pri volitvah. Po uradnih računih je prizadetih v tujini 1.784.000, a le 404.000 jih je še vpisanih v volilne sezname (vendar bodo olajšali ponovni vpis). Na političnih volitvah leta 1976 je glasovalo le 55.871 italijanskih državljanov, ki so se nalašč vrnili iz tujine. Volitve bodo na posebnih konzularnih sedežih. Priti pa bo moralo še do dogovorov s posameznimi državami, kjer se bo to vršilo.

Zakon določa, da stranke in politične skupine, ki imajo vsaj enega poslanca ali senatorja, lahko predložijo svojo listo v enem ali več okrožjih brez zbiranja podpisov. Ostale skupine, ki bi hotele sodelovati pri volitvah, pa morajo zbrati v zelo kratkem roku kar od 30.000 do 35.000 podpisov predlagateljev. Ne samo to. V vsaki izmed dežel, ki sestavljajo določeno okrožje, morajo zbrati vsaj po 10 odstotkov podpisov.

VPRAŠANJE NARODNIH MANJŠIN

Narodne in jezikovne manjšine v Italiji so se od vsega začetka potegovale za zastopanost v bodočem evropskem parlamentu, ki naj bi bil bolj odprt do njihove problematike kot pa državni parlament. Že leta 1975 so na primer nekatere skupine nekaterih evropskih »narodov brez držav« ustanovile v Brus-

lju Stalni urad evropskih narodov brez države, ki spremlja delo evropskih organov.

Ob ratifikaciji sporazuma o prvih evropskih volitvah (zakon št. 150 z dne 6. aprila 1977) je zunanji minister Forlani dal nekaj splošnih zagotovil. Vlada je v predhodnih posvetih nameravala vnesti v svoj osnutek volilnega zakona določilo, ki naj bi ustanovilo dve uninominalni okrožji v bocenski pokrajini in v deželi Doline Aosta. Zaradi številčnega razmerja bi tako Nemci kot Francozi zelo verjetno izvolili na tisto mesto svojega zastopnika. Vendar tega določila v osnutek niso dali. O ostalih manjšinah sploh niso razmišljali.

Pot vladnega osnutka se je začela v senatu. Najprej je izrazil svoje mnenje odbor za evropska vprašanja (Giunta per gli affari delle Comunità Europee), ki ga vodi sen. Scelba in ki je stališče dokončno izdelal 4. oktobra lani. Na tej seji je nastopil predstavnik Südtiroler Volkspartei sen. Brugger, ki je kritiziral dejstvo, da zakonski osnutek sploh ne omenja manjšin. Zahteval je, naj bo manjšinam, ki imajo svojo politično organizacijo in vsaj enega predstavnika v parlamentu, omogočeno zastopstvo. S tem se je strinjal tudi podtajnik za notranje zadeve Darida, ki je povedal, da se mu zdi še vedno najboljši predlog o dveh uninominalnih okrožjih za Dolino Aosta in Bocen. S tem so se strinjali tudi drugi, tako da je odbor glede tega sprejel mnenje: »Odbor izraža mnenje, da morajo biti sprejete v zakonski osnutek norme, ki naj v evropskem parlamentu zagotovijo prisotnost tistih jezikovnih manjšin, ki so že zdaj zastopane v enem od dveh domov državnega parlamenta.«

Glavna razprava pa se je vršila na skupnih sejah 1. in 3. stalne komisije (ustavna oz. zunanja vprašanja). Že poročevalec sen. Orlando je opozoril, da bi bilo treba pomisliti tudi na manjšine. Na seji 5. oktobra se je oglasil sen. Brugger (SVP), ki se je kot na prej omenjeni seji odbora potegoval za uninominalni okrožji Dolina Aosta in Bocen, predvsem pa za zastopanost Nemcev. Na seji komisij 11. oktobra je prvi omenil zastopstvo manjšin sen. Balbo (PLI). Sen. D'Angelosante (PCI) je izjavil, da temu ni nasproten, vendar le za tiste manjšine, ki so že zastopane v parlamentu, torej dva sedeža. Predstavniki Union Valdôtaine sen. Fosson se je zavzel za zastopstvo jezikovnih manjšin, predvsem valdostanske, za katero je že z deželo zagotovljena posebna avtonomija. Sen. Sarti (DC) se je o vprašanju izrazil omalovažujoče, češ da bodo v evropskem parlamentu jezikovna manjšina — Italijani. Sen. Ajello (PSI) je povedal, da je na razpolago za preučitev tega vprašanja. Končno je nastopila sen. Grbčeva (PCI), ki je prvič opozorila na Slovence.

Sen. Grbčeva je najprej govorila o pomenu manjšin in o tem, da morajo biti subjekt. Postavila se je proti mnenju odbora za evropske zadeve in stališčem predstavnikov SVP in UV, in sicer tudi zato, ker bi taka rešitev zapostavila ostale manjšine. Opozorila je, da je v parlamentu zastopana tudi slovenska manjšina, pa čeprav na drugačen način kot nemška in francoska. Dalje je v Italiji še več manjšin. Posameznim manjšinam ne odreka pravice, da se »identificirajo« v lastni politični stranki, vendar želi, da se drugim manjšinam prizna pravica, da izberejo drugačno pot v okviru vsedravnih strank. Ko nasprotuje uninominalnima okrožjema za Nemce in Francoze, želi, da bi se našla drugačna možnost za zastopstvo manjšin v evropskem parlamentu, predvsem nemške, francoske in slovenske. Sen. Grbčeva je pri tem opozorila na način, kako so vsedravniki sindikati omogočili predstavništvo manjšin v Državnem svetu za višje šole (nemškemu oz. francoskemu kandidatu, ki je prejel največ preferenc, so odstopili zadnje mesto med izvoljenimi, pa čeprav bi po številu preferenc do tega ne prišlo).

Do naslednje skupne seje dveh komisij je bila na delu posebna podkomisija, ki je izdelala popravn

pod črto - pod črto

MEGLENA DEMOKRACIJA

Prvič v zgodovini krščanskodemokratske stranke v Trstu je njeno pokrajinsko vodstvo organiziralo sestanek zaupnikov, na katerem so razpravljali o slovenski manjšini in o problemih, ki so povezani z njeno celovito zaščito. Tako vsaj izhaja iz posebnega poročila, ki pa je našlo mesto — če se ne motimo — samo na slovenskem in italijanskem biltenu tiskovne agencije AGI. Toda, če nismo napak razumeli poročila, je sestanek bil potreben samo za to, da ni KD izgubila zadnjega vlaka v gonji proti uveljavljanju slovenskih pravic naše manjšine, gonji, iz katere jo je nekako odrinila živahnost LpT in sopotnikov. Sicer pa daleč od tega, da bi se tržaška KD spuščala na raven gonje, saj »obstoj manjšine ne sme

predstavljati nikakega faktorja ločevanja, temveč obogatitev za vso skupnost, tako krajevno kot vsedravnno«; vendar pa to istemu vodstvu — kot izhaja iz istega poročila — ne prepoveduje, da bi označil naše težnje kot demagoško izkoriščanje, ki ga je treba zavrniti. O tem namreč — o problemu dvojezičnosti — »obstaja neka naravna občutljivost javnega mnenja«, in s forsiranjem tega vprašanja lahko povzročimo novo in težko »delitev« skupnosti. Megleno in nejasno poročilo KD nato ne razloži, kako si zamišlja »primerne oblike zaščite, ki bodo v skladu z resničnimi krajevnimi situacijami, ki jih je treba demokratično izluščiti in ki se bodo lahko pojavila v diferenciranih terminih«. Zaščita jezikovno-kulturnih

značilnosti in jamstvo uporabe slovenskega jezika v stikih z oblastmi je pač »nekaj drugega kot pa uvajanje umetnih oblik dvojezičnosti«. Prav tako — trdi naprej poročilo KD — se je treba izogniti mehničnemu posnemanju rešitev, ki so jih sprejeli v »povsem drugačni stvarnosti od naše, kot na primer na Južnem Tirolskem«. Pri iskanju nekkih rešitev — o tem naj bi deželno vodstvo KD čimprej izdalo uradni dokument — se poročilo nato sklicuje tudi na »kulturno in politično dediščino demokratičnega katolicizma«, ko trdi, da je treba zagotoviti ne samo spoštovanje »abstraktnih pravic« (čujte, čujte), temveč še bolj »konkretno pospeševati skupno rast osebe v vsem bogastvu njenih dimenzij«. Po takem pisanju upravičeno dvomimo, da bo omenjeni dokument, ki ga obetajo, konkretnjeji in manj meglen.

ljen osnutek. Ta osnutek prinaša tudi določila za manjšine, in sicer v sedanjih členih 12, 14, 21 in 22. Osnutek je predvideval, da se liste, ki bi jih predložili Nemci, Francozi ali Slovenci, lahko nekako povežejo z vsedrjavno listo. Volilci lahko na manjšinsko listo zapišejo le en preferenčni glas. Ko seštevajo glasove, seštevajo skupaj glasove obeh povezanih list. Na podlagi te vsote dodelijo izvoljene kandidate. Tako bi lahko manjšinska lista s preferencami uveljavila svojega kandidata, ki bi pač tekmoval s kandidati povezane vsedrjavne liste na isti lestvici.

V SENATNI ZBORNICI

Ta predlog je komisija sprejela in tak je romal v zbornico, ki je o osnutku razpravljala 2. decembra. V diskusiji sta najprej Ripamonti (DC) in D'Angelosante (PCI) le omenila vprašanje manjšin. Sen. Fosson (UV) je izrazil obžalovanje, da je prišlo do takega osnutka. Dežela Doline Aosta je predložila zakon za uninominalno okrožje Doline Aoste. Tudi ministrski predsednik posl. Andreotti da je obljubil zastopstvo manjšin v razgovorih za sestavo nujnostne večine. V programu tega ni omenil, diskutirati pa se ni dalo, ker se je stvar vršila ravno na dan ugrabitve posl. Mora. Osnutek po Fossonovem mnenju ne ščiti treh manjšin, temveč le Južne Tirolce, ki pač imajo visoko število volilcev.

Po splošni diskusiji je poročevalec sen. Orlando omenil, da bi lahko za manjšine uvedli še določilo, podobno tistemu, ki velja za Ladince v bocenski pokrajini (dež. zakon Tridentinske - Južne Tirolske št. 9/73 pravi, da v primeru, ko noben ladinski kandidat ni izvoljen v deželni svet po navadni volilni poti, je avtomatično izvoljen tisti ladinski kandidat, ki je prejel največ preferenc. V tem primeru mu mora stranka, za katero je kandidiral, odstopiti svoje zadnje izvoljeno mesto). Govor je imel tudi no-

tranji minister Rognoni, ki je omenil voljo vlade, da bi zakon uvedel posebni okrožji za pokrajino Bocen in deželo Aosto, vendar to ni bilo sprejeto na politični ravni. Vsekakor naj bi osnutek zagotavljal zastopstvo Nemcev, Francozov in Slovencev.

Senatna zbornica je nato prešla na razpravo o posameznih členih. Sen. Fosson (UV) je vztrajal pri amandmaju, ki naj bi uvedel posebno okrožje za Dolino Aosta, vendar je bila večina proti. Pri členu 22, ki po osnutku predvideva skupno štetje glasov povezanih list, se je oglasil sen. Brugger (SVP). Na podlagi analogije z zakonom, ki govori o Ladincih, je predložil dodatni popravek, ki določa naslednje: če noben kandidat povezane manjšinske liste ni izvoljen na podlagi običajne poti s preferencami, odstopi vsedrjavna povezana lista svoje zadnje mesto tistemu kandidatu povezane manjšinske liste, ki je prejel največ preferenc, vendar vsaj 50.000.

Sen. Fosson (UV) je predlagal, da bi vsoto 50 tisoč zamenjali s 30.000, da bi tako omogočili izvolitev tudi Francozom. Vendar sta se izrekla za Bruggerjev predlog in proti Fossonovemu tako poročevalec kot minister. Sen. Venanzetti (PRI) je imel za umestno, da se oglasi z nasprotovanjem tako Bruggerjevemu kot Fossonovemu predlogu, češ da osnutek itak predvideva zastopstvo manjšin, tako določilo pa bi diskriminiralo druge politične sile manjšin. Južnotirolski popravek je bil tako sprejet, Fossonov pa odbit. Omeniti je treba še, da je sen. Brugger v glasovalni izjavi povedal, da njegov popravek sloni na zgledu norme o Ladincih in da je tako sestavljen, da onemogoča absurdna širjenja in da zagotavlja zastopstvo le pravih jezikovnih manjšin v Italiji.

Pri glasovanju o celotnem zakonu je sen. Fosson napovedal negativen glas, ker osnutek vnaprej onemogoča zastopstvo Valdostancev v evropskem parlamentu. Celotni osnutek, ki torej obsega vse omenjene popravke vladnega osnutka, kar zadeva manjšine, je bil nato z ogromno večino sprejet.

— pod črto - pod črto —

STRELI, SUMI IN DOKAZI

Trst, 10. marca 1944. V stanovanjski hiši v ulici Rossetti so odjeknili strelji, ki so utrnili nit življenja dvoje mladih, idealnih bitij ... Stanko Vuk in njegova žena Danica Tomažič sta z najvišjo žrtvijo plačala svojo angažiranost za slovenstvo in antifašizem. Zverinska likvidacija ni zabrisala njenega zgodovinskega sporočila, toda še 35 let po groznem umoru, ki je presunil primorske Slovence, ostaja vprašanje materialnih krivcev in tistih, ki so za njimi stali, še vedno odprto. V tistem marčnem večeru so se izgubile vse sledi.

Pa niso vsi tako tenkočutni: Primorski dnevnik se je 10. marca 1979 spomnil žalostne obletnice, vendar si ni mogel kaj, da ni težkega zločina brez oklevanja in najmanjše bo-

jazni, da dela krivico, pripisal silam, ki jih označuje kot »nazadnjaške sile, ki so pod krinko krščanstva skrivale svoje izdajsko početje«. Takratni dogodki niso tako »zgodovinsko odmaknjeni« — kot piše Primorski dnevnik — da bi lahko preslišali tako hudo obtožbo, ki pada na del slovenskega naroda samo zato, ker je nasprotoval načrtom ene izmed komponent OF. Pisec sestavka v Primorskem dnevniku naj se zaveda, da ne more tvegati tako splošnih in nedokazanih obtožb o tragediji, ki se je dopolnila s strelji v ulici Rossetti. Nihče ni nikoli doslej navedel najmanjšega dokaza, da bi utemeljil to obtožbo. Odkod torej ta gotovost, kje so dokazi. Poraja se sum, da je obletnica bila le pretveza za nov napad, ki ima svo-

je politično ozadje. O zadevi obstaja namreč tudi druga verzija, ki je prav tako verjetna in možna spričo razmer, v katerih so se dogodki odvijali. Krščanski socialist Stanko Vuk je namreč utegnil biti na poti tudi komu drugemu, ki je v OF vodil lastno politiko in imel v očeh predvsem povojno revolucijo in njene koristi. Z enako pravico bi torej nekdo lahko trdil, da so Stanka Vuka in njegovo ženo ubili tisti, ki niso hoteli kristjanov k partizanom. Tudi ta verzija ni preverjena in to bi terjalo nepristransko in svobodno sodno preskavo ... Take stvari so se namreč dogajale med zadnjo vojno. Primer, ki prav tako presune srce, je blizu: Lado Piščanec, avtor dnevnika, ki ga pravkar objavlja Mladika, je skupaj s štirinajstimi sotrpini tudi postal žrtev take, tragične in zgodovinsko žal zelo jasne in tudi dokazane pomote.

V POSLANSKI ZBORNICI

Dokončna odobritev zakonskega osnutka je bila potem le formalnost, ker so večinske stranke pospešile parlamentarno pot in so onemogočile vsak popravek. Poročilo I. stalne poslanske komisije (ustavne zadeve), ki jo vodi posl. Nilde Iotti, sicer omenja, da je bila večina v komisiji mnenja, da je število preferenc 50.000 previsoko, predvsem za Dolino Aoste. Ravno tako mnenje III. komisije (zunanje zadeve) podčrtuje, da se zahteva previsoko število. Vendar komisiji nista pripravili nobenega amandmaja. Tudi v zbornici je bilo že vse določeno. Omeni se lahko posl. Scovacricchi (PSDI), ki je bil proti nižanju števila, medtem ko je posl. De Cataldo (PR) menil, da je previsoko. S tem se je strinjal tudi posl. Riz (SVP — pa je ravno njegova stranka predložila to število!). Ob koncu splošne razprave je poročevalka posl. Iotti omenila rešitev za manjšine v boljši igri s preferencami. Podtajnik za notranje zadeve Darida je v svojem govoru poudaril, da gre za poskusno rešitev, vsekakor pa je število 50.000 primerno, ker da bi drugače vnašali nesorazmerja v volilni sistem.

Sledila je diskusija o členih, ki je potekala zelo hitro in pri kateri so le radikali predložili celo vrsto popravkov, ki so bili gladko odbiti. Med tolikimi je bil tudi tisti, ki je namesto treh manjšin naštel 12 skupnosti (na primer z ločevanjem: Ladinci, Dolomitski Ladinci, Furlanski Ladinci in celo: »Slovenci v Furlaniji - Julijski krajini, v pokrajini Trst ter v pokrajini Gorica!). K členu 22, ki govori o številu 50.000, ni bil predložen noben popravek.

Pri glasovalnih izjavah se je ogromna večina izrekla za osnutek brez vsake spremembe. Le posl. Novellini (PSI) je omenil, da določila o manjšinah dejansko ščitijo le južne Tirolce, poslanci radikalne stranke pa so napovedali vzdržanje tudi zaradi manjšin. Na 425 prisotnih poslancev je torej poslanska zbornica 18. januarja 1979 dokončno odobrila evropski volilni zakon s 390 glasovi. Proti je bilo 17 poslancev, vzdržanih pa 18.

NAUK

Opis parlamentarne poti tega zakona je sicer dolg, vendar je zelo poučen. Suha dejstva nam namreč nudijo veliko gradiva tako za pravno kot za politično razmišljanje.

S pravnega vidika stopi najprej v oči dejstvo, da so omenjene le tri manjšine. V ostali zakonodaji imajo na primer le Ladinci zakonsko zagotovljeno predstavništvo v deželnem oz. pokrajinskem svetu, ravno njih pa zakon ne omenja. Pa tudi tri manjšine, ki so omenjene, niso enakopravne, saj zakon ne more abstraktno predvidevati tega, česar dejansko ni. Dejstvo je, da Francozi in Južni Tirolci lahko predložijo svojo listo brez zbiranja podpisov, Slovenci pa ne, ker nimajo parlamentarnega (samostojnega) predstavništva. Če bi hoteli res zagotoviti manjšini možnost, da sodeluje pri volitvah, bi morali vsaj zanjo ali odpraviti zbiranje podpisov ali pa močno znižati

število potrebnih podpisov (zdaj 30.000!) in opustiti določilo, da mora biti vsaj 10 odstotkov podpisov zbranih v vsaki deželi, ki sodi v okrožje (Slovenci živimo le v Furlaniji-Julijski krajini!). Vprašljivo je tudi določilo o povezavi s stranko vsedržavne razsežnosti. Če se hoče zagotoviti predstavništvo, zakaj je vezano na tako izbiro, ki je pač v nasprotju s temeljno usmeritvijo manjšinskih list? In, dalje, povezava ni avtomatična. Večinska stranka jo lahko odkloni in to lahko storijo vse stranke! Poleg tega mora večinska stranka vsaj enega izvoliti v tistem okrožju.

Kar zadeva izvolitev, so spet problemi. Najprej število 50.000. Gotovo je previsoko. Če je dobila Südtiroler Volkspartei na novembrskih deželnih volitvah 163.462 glasov, jih je dobila Union Valdôtaine na junijskih 18.314, Slovenska skupnost pa 9.473. Mnenje, da bi nižje število preferenc vnašalo v volilni sistem nesorazmerja, ne drži, saj bi bila »oškodovana« le vsedržavna stranka, ki je sprejela povezavo, na ostale bi to ne vplivalo pri delitvi sedežev.

Zaradi določil zakona pa manjšinskim strankam sploh ni priporočljivo, da se s kom povežejo, ker morajo kljub temu predložiti predpisano število kandidatov. Da je kdo izvoljen, mora dobiti 50.000 preferenc. Tudi zelo discipliniran volilni zbor pa težko osredotoči vse preference le na enega kandidata, če jih je na listi več, pa čeprav lahko zapiše le eno preferenco. Raje bo dala le enega kandidata na vsedržavno listo ali pa iskala samostojno nastopanje.

Seveda tudi prvotni predlog SVP in UV o unimominalnih okrožjih za Aosto in Bocen za ostale manjšine, predvsem Slovence, ni sprejemljiv, saj tako še nagrajuje manjšine, ki itak uživajo določeno teritorialno avtonomijo. Kakšen naj bi bil torej zakon? Težko je reči, uporabiti bi bilo treba fantazijo. To vsaj v primeru, da se res hoče to, kar se formalno zapiše v zakon. Tako pa je volilni zakon izigravanje.

Na političnem polju postane spet jasno, da Slovenci za večino parlamentarcev in za vlado ne obstajamo, ker nimamo lastnega samostojnega predstavništva. Tudi manjšinske stranke, predvsem SVP, ne kažejo velikega čuta solidarnosti. Komunisti so sicer razširili razpravljanje na Slovence, vendar brez predlogov, ki bi res kaj rešili; dejstvo pa je, da so potisnili južne Tirolce v objem Krščanski demokraciji, Francozom pa onemogočili gotovo predstavništvo. Kdo in kaj se je izven parlamenta dogovarjal, ni znano, tako mnenje pa si človek ustvari ob branju sejnih zapisnikov (ki so zdaj Slovcem lahko dostopni na tržaškem sedežu Slovenskega raziskovalnega inštituta).

Za Slovence je torej ta zakon izredno slab. Kljub temu pa smo vendarle omenjeni kot ena od treh manjšin s politično subjektivnostjo. Dejstvo, da evropski volilni zakon vsaj formalno predvideva možnost zastopnosti naše manjšine, jasno vodi k misli, da se bo treba za podobno, a dobro rešitev boriti tudi za državni parlament.

(se nadaljuje)

Še o slovenski zastavi

Bralec, ki se nam je tudi predstavil s polnim imenom, nam je poslal naslednje pripombe k našemu članku SLOVENSKA ZASTAVA, objavljenem v zadnji lanski številki MLADIKE.

* * *

V svoji zadnji lanski številki je »Mladika« spet sprožila vprašanje slovenske zastave. Pisec pravi, da si je zaporedje njenih barv mogoče najhitreje zapomniti po abecednem redu: bela, modra, rdeča — začenši od zgoraj, zato da barv ne bi zamenjavali z onimi v hrvaški, jugoslovanski ali celo moravsko-češki (in onimi stare Rusije, op. p.). Zaustavi se nadalje pri rdeči zvezdi na današnji uradni zastavi Republike Slovenije. Pripominja, da se npr. Čehom in Poljakom, ki so po drugi svetovni vojni prišli v enak položaj kot Slovenci, ni zdelo za malo ohraniti svojih tradicionalnih zastav. Toda ob koncu pride do trditev, ki so neosnovane in popolnoma pogrešne, ko pravi:

V historični zastavi pa vidimo barvne simbole vsega slovenskega naroda. Ta zastava je nad strankami sedanosti in preteklosti. Simbolizira nam boje in sanje slovenskega naroda *v vseh časih* in ne le od nekega določenega sodobnega datuma dalje. Ta zastava je plapolala v dobi taborov, v časih narodnega prebujanja in uveljavljanja. Predstavlja nam vidni simbol tiste prisotnosti, na katero se v teh krajih ogroženosti sklicujemo ne od leta 1945, marveč že *tisoč tristo let*. Kdor bi skušal to starodavno zastavo potiskati v kot, bi bil strankar najhujše vrste. Dokazal bi, da *zaničuje našo preteklost*. (Podčrtal pisec tega sestavka).

Zavzetost za simbol slovenstva je hvalevredna. Žal pa so stvari precej drugačne, kot si jih člankar predstavlja. Kadar gre za vprašanje slovenstva, je sploh treba paziti, da ne ponavljamo nepreverjenih stvari.

Res, da gre pri omenjenih barvah za »historično« zastavo, toda v nobenem primeru za »barvne simbole vsega slovenskega naroda«. In še toliko manj, da nam simbolizira boje in sanje slovenskega naroda *»v vseh časih«*. Zakaj ta zastava je zgodovinsko samo prapor vojvodine Kranjske. Kot slovenska zastava pa je zaplapolala res v dobi narodnega prebujanja in uveljavljanja, toda ne poprej.

Zanimivo pa je vedeti, kako so kranjske barve postale simbol slovenskega narodnega prebujanja. O tem poroča zgodovinar France Dolinar v svojem spisu »Odsotnost slovenske državne misli v prevratu 1918« (Buenos Aires 1971, str. 7):

V Ljubljani, v središču edine domala čisto slovenske dežele, so v času marčne revolucije v začetku aprila (1848) na Gradu razobesili črno-rdečo-zlato zastavo frankfurtske Nemčije. Ko je zastava na stolpu vzplapolala, je gospod stotnik Košir zaklical na Kongresnem trgu zbrani množici »Vivat složna Nemčija« in Ljubljanci so strumno pritrdili s svojimi vivat. Po patriotičnem opravilu so

se ljubljanski gardisti razšli po svojih krčmah. V gostilni pri Zlati zvezdi so se zbrali častniki narodne garde. Naenkrat stopi mednje skupina slovenskih visokošolcev z Dunaja, na čelu jim je bil poznejši konservativni poslanec Lovro Toman z belo-modro-rdečo zastavo v roki. (Barve slovenske narodne zastave ista na temelju barv kranjskega deželnega grba določila Anton Globočnik, poznejši poslanec katoliško-narodne stranke, ki ga je za slovenstvo pridobil njegov dijaški sostanovalec Luka Jeran, in Peter Kozlar, risar prvega zemljevida slovenskih dežel. Po zaslugi Antona Globočnika je slovenski kongres v Pragi 1848 sprejel Zedinjeno Slovenijo med točke slovenskega programa.)

France Dolinar sicer opravičuje privzem barv iz kranjskega grba za slovensko zastavo, češ da je bila Kranjska edina domala čisto slovenska dežela. Ta utemeljitev, ki pa nima nobene zgodovinsko politične in pravne veljave, se vse do danes postavlja kot podlaga barvam in slovenstvu, ki ga omenjene barve simbolizirajo. Toda ob kritični znanstveni presoji le ostane dejstvo, da belo-modro-rdeča zastava zgodovinsko in ozemeljsko ne predstavlja slovenstva v vseh njegovih političnih razsežnostih.

Slovenstvo se ne začneja z narodnim (jezikovnim) prebujanjem leta 1848, ampak ima svoje korenine v zgodovinskih državnih tvorbah Karantanije in Spodnje Panonije. Obe sta sicer postali del kraljestva Frankov, Panonijo so potem popolnoma zrušili Madžari. Karantanija pa je ohranila svojo državnost, seveda s fevdalnim družbenim redom. Fevdalizem pa naše zgodovinske odklanja kot nekaj ne-slovenskega in ga prikazuje kot nekako tujo, nemško okupacijo. Zato prezre seveda tudi vse politične simbole, ki so v tem času veljali in daje veljavo novim, ki naj bi bili »čisti« pred nemštvom. Od tod trditev o edini »čisti« slovenski deželi, pri čemer ne gre prezreti tudi krajevnega samoljubja. Seveda na škodo vseslovenske narodne simbolike.

Kdor se ne zadovolji s površnimi pojmi o slovenstvu, najde kmalu simbole, ki govorijo o veliko večji imenitnosti slovenske zgodovine, kot si jo upa zamišljati po znanju iz šolskih klopi. Opozoriti želim le na članke, ki jih objavlja Vinko Mirt, znani slovenski grboslovec iz Sao Paula (Brazilija), v koledarjih celovške Mohorjeve. V koledarju leta 1976 je objavil odličen članek »Simbol ustoličevanja v slovenskem grbu«. Ta simbol je — klobuk. Kaj pa je pomenil klobuk v slovenski zgodovini, nam med redkimi zgodovinpisci pove zaslužni dr. J. Mal:

Ponosit, kakor je že bil slovenski kmet celo pred lastnim vojvodom, ki je to bil po njegovi volji in milosti, ni snel svojega klobuka in je isto pravico (in isto narodno pokrivalo - windischer Hut) zahteval tudi za svojega vojvodskega reprezentanta (pred rimsko - nem. cesarjem, op. p.), radi česar ga kronist Otokar izgovarja pred

dalje na naslednji strani ■

O NARAVI IN ČLOVEKU

VGRAJEN ANEMOMETER imajo nekatere muhe, katerih celice ob koncu anten znajo izmeriti hitrost vetra. Veter pritiska na antene, tem močnejše, čim hitrejši je, ter jih upogne. Upogib prenesejo živčne celice v možgane. Da se vse dogaja prav tako, so dokazali s tem, da so v brezvetrju mehansko upognili antene. Žuželčja krila so se postavila prav tako, kot bi zahtevalo letenje v ustreznem vetru.

Če je hitrost vetra nad 2,5 m/sek, večina mušjih vrst kljub prisotnosti hrane (na katero jih opozarja vonj) sploh ne vzleti.

Z razliko od muh so čebele družabne žuželke, zato morajo podatek: smer hrane sporočiti vrstnicam. Ker imajo tudi same opisani organ z opisano funkcijo, bi se to njihovo sporočilo lahko nanašalo na smer vetra. To pa bi bilo smiselno le, če bi veter dalj časa enakomerno pihal. To se ne dogaja: veter piha v sunkih, ohlih. Zato so se čebele »odločile«

za podajanje smeri glede na zemljo. To smer pa čebela dožene in poda drugim tako, da zabeleži, katera od tisočerih očesc, ki skupaj tvorijo njeno sestavljeno oko, so bolj osvetljena od sonca.

* * *

UČENI GRŠKI (in v manjši meri latinski) izrazi, po katerih sega matematična slovenščina (vendar manj izdatno kot n. pr. italijanščina), imajo na splošno dokaj pohleven prvotni pomen. Primeri!

Romb je bil najprej »vrtavka«; *trapez* »miza, pozneje »banka«. *Sfera* je bila prej »žoga«, šele nato »krogla«; *prizma* pa »odžagan predmet, žaganica«. Pač pa so *piramido* dobili Grki od Egipčanov.

Bogato zgodovino ima latinski *radij*. Najprej je pomenil le »paličico«, s katero je rimski učitelj risal geometrijske like po voščeni tablici. Ko je z njo narisal krog, je paličico postavil z enim kon-

cem v središče, z drugim na obod in tako dobil »radij, polmer«.

Isto lego kot paličica na tablici je imela prečka v kolesu. Odtod naslednji pomen za radij: »prečka«. Sonce je okroglo, njegovi žarki premočrtni; spet nov pomen iste besede »sončni žarek«.

V besedi *rayon* je francoščina ohranila vse tri zadnje pomene.

Radioaktivne prvine *radija* se je prijelo to ime prav zato, ker izžareva. Pač pa je *radio* le okrajšava za radiotelefonijo »govorjenje na daljavo s pomočjo posebnih žarkov«.

Tudi *sinus* je bil že marsikaj: »zavoj, ki nastane pri togi, ko vanjo oblečeni drži pokonci levo roko«.

Zaradi bližine je dobil isto ime tudi »del telesa pod tem zavojem, prsi, naročje«.

Zaradi oblike pa »posoda za vino«, »jadro, napihnjeno od vetra«, »zaliv« in končno »sinus, narisan v trigonometričnem krogu«.

ŠE O SLOVENSKI ZASTAVI

nemškimi občinstvom, naj mu tega ne šteje v zlo... Klobuk pa je v srednjem veku pomenil prostost in plemenitost in ta zunanji znak osebne neodvisnosti slovenskega kmeta kaže tudi nemški pregovor »er nimmt den Hut nicht ab, wie ein windischer Bauer« (Klobuka ne sname kakor slovenski kmet). Ta famozni slovenski klobuk je našel mesta celo med grbi slovenskih dežel, tvoreč heraldično oznako »Slovenske marke«. (J. Mal, v »Času« 1923, str. 212, 213).

Za zgodovinski slovenski grb je jasno, da ga predstavlja klobuk, katerega simbol je veliko širši kot pa je grb nekdanje Slovenske krajine (današnja Dolenjska). O tem, kakšne so zgodovinske slovenske barve, pa bo potreba še precej raziskav, preden bo vprašanje razčiščeno.

(Podpis)

Dopis vsebuje veliko zanimivosti, ki bodo marsikomu novost. Glede kritičnih pripomb pa menimo, da gre za nesporazum. Pojasnujemo:

1. Naš članek se ne ukvarja z zgodovino slovenske zastave. Izraža le mnenje, da bi sodobna slovenska za-

stava z zvezdo ne smela izriniti prvotne, tradicionalne. Posebej smo pri tem mislili na zamejstvo.

2. Zastavo smo imenovali »historična« zaradi poudarka, da jo imamo že dolgo, na vsak način mnogo dlje kot sedanjo zastavo SRS. Da pri tem nismo mogli misliti na čas pred letom 1848, nam bo pisec pač verjel.
3. Ko smo zapisali, da nam zastava »simbolizira boje in sanje slovenskega naroda v vseh časih«, smo mislili enostavno tako, kot je zapisano. Vsaj piscu našega članka se ob pogledu na slovensko zastavo včasih zganejo misli, ki se nikakor ne ustavijo v letu 1848, marveč zajamejo celotno našo preteklost. To je pač moč simbola.
4. Izraz »tisoč tristo let« se nanaša na »prisotnost« in ne na »vidni simbol«. Pazljivo branje bo to potrdilo.
5. »Kranjski« izvor slovenskih barv na zastavi sploh ni sporen. In stvar tu nima zveze.
6. Za sklep: Slovensko zastavo smo v našem konkretnem primeru obravnavali ne z zgodovinsko-heraldičnega stališča, marveč kot simbol, ki bi bil moral ne glede na politične in idejne faktorje ostati nespremenjen. Vsak naš namig na zgodovino je bil le poudarjanje tradicije in s tem veljavnosti tudi za danes in za bodočnost.

MOST

Most je bil 14. slovenska povojna revija in je začel izhajati januarja 1964. Tedaj smo imeli v Trstu samo tri mladinske revije (*Pastirček*, *Literarne vaje*, *Galeb*) in družinsko *Mladiko*, zato je bil zanj kulturni prostor velik.

Misel na novo revijo se je rodila v jeseni 1963, ko se je zbrala na Repentabru skupina osmih izobražencev katoliškega svetovnega nazora in sklenila, da začne izdajati novo leposlovno revijo, ki naj bo demokratična in odprta, zamejska in zdomska, nekak most med vsemi Slovenci. Zato naj bodo tudi uredniki iz Trsta, Gorice, Celovca in z Dunaja.

Že takoj v začetku pa so se pokazale težave ob tako široki zamisli. Prvo številko so uredili: Vinko Beličič, Lev Detela, Florijan Lipuš, Aleš Lokar in Drago Štoka in je izšla kot posamezna številka brez odgovornega urednika. Že v 2. št. sta Beličič in Lipuš odstopila, vstopila pa Stanko Janežič in Vladimir Vremec. Detela je postal glavni urednik, Štoka odgovorni. V 4. št. Detela ni več glavni urednik. V III. letniku je Detela izstopil iz uredništva, pristopil pa Boris Podreka z Dunaja. V IV. letniku sta prišla Alojz Rebula in Marjan Rožanc iz Ljubljane, a Rebula je v VIII. letniku odstopil. V V. letniku je odstopil Štoka in odgovorno uredništvo je prevzel Vladimir Vremec. Leta 1973 je pristopila Mara Debeljuh Poldini, končno se je 1978 umaknil Rožanc. Danes je breme revije na ramenih Al. Lokarja kot glavnega urednika in VI. Vremca kot odgovornega.

Spremembe so bile tudi v podnaslovu. Sprva je pisalo, da je tromesečnik za leposlovje in kulturo, v četrtem letniku je postal revija za kulturo in družbena vprašanja, leta 1973 je podnaslov odpadel. Ves čas odgovarja za podpisane prispevke avtor. Tudi zunanja oblika se je v četrtem letniku zelo povečala. Največja sprememba pa je v tem, da je postal Most leta 1971 dvojezičen. To spremembo pojasnjuje uredništvo takole: »Nove ideje zблиževanja ob meji (navaja nekaj ital. pojavov v tej smeri) ... nas silijo, da napravimo še korak naprej in objavimo zvezek Mostu v celoti dvojezičen. Most postaja tako prva dvojezična publikacija na našem področju in okno, oziroma vrata, med dvema kulturama. Zdi se nam, da je kljub geografski sosesčini, sožitju, gospodarskim stikom in odprti meji, doslej prav kultura še najbolj zaostajala za novimi tokovi.« (št. 35-36, 66).

V uvodni besedi v prvo številko pravi uredniški odbor, da prihaja revija »na svetlo z izvirnim naslovom in novim programom, ki je izražen v naslovu: ni in noče biti glasilo kake stranke pa tudi ne kake ideologije v ozkem pomenu besede, marveč roka, ki se ponuja ljudem čistih namenov in dobre volje«. Svet se zблиžuje, naproti gremo nekemu novemu bratstvu in skupnosti narodov. »Naša revija ima oči uprte naprej, dasi hoče ohraniti zvestobo vsem vrednotam minulih časov, ki so že po svojem bistvu neuničljive. Služiti želi nadaljnjemu svobodnemu raz-

voju in rasti slovenske kulture ter duhovnemu utrjevanju slovenstva.«

V prvem letniku je nastopilo pet pesnikov, osem pripovednikov in en dramatik, skoro samih Tržičanov, zunanji so bili le Boro Kostanek iz Celovca, zakonca Detela z Dunaja in Humbert Pribac iz Avstralije. Izostali so v glavnem levo usmerjeni kulturni delavci. Pozneje so se pridružili novi, tudi iz matične domovine, zlasti mlajši, ki so nekoč sodelovali v Perspektivah, a tudi znana dramatika Dominik Smole in Marjan Rožanc.

Vendar pa jedro revije ni v leposlovju, ampak so njeno težišče eseji in razprave. Že v prvem letniku je Al. Lokar začel razpravljati o razvoju slovenskega naroda, sledile so razprave: *Marxizem, socializacija in gospodarstvo*, *Dialog in Slovenci*, *Dialog o meji*, *Nemci in Slovenci*, *Ideologija, nasilje in kritika* idr. VI. Vremec je prispeval vrsto razprav: *Perspektive in marxizem*, *Dva primera demokratizacije*, *Koroški Slovenci v slepi ulici*, *O temeljih našega obstoja v zamejstvu*, *Misli o nalogah kulturnega delovanja pri zamejskih Slovencih*, *Je kriva samo ena stran, da ni dialoga?*, *Kratek pregled razvojnih možnosti v Benečiji* idr.

Vrsto esejev so prispevali Al. Rebula, Lev Detela, Jože Velikonja, Toussaint Hočevar, Marjan Rožanc in Taras Kermauner, Irena Žerjal pa je predstavila *Slovenske filmske scenarije v letih 1948-65*.

Most je pritegnil tudi več italijanskih avtorjev, kot so: Botteri, Ramani, Agnelli, Miglia, Favaretto in Brazzoduro. To je začetek dialoga med sosednima narodoma. Sem bi lahko prišteli še Jolko Milič, ki prevaja slovenske pesnike v italijanščino.

Posebej je treba omeniti *Moje spomine na Antona Korošca*, ki jih je napisal Stanko Majcen. Avtor je bil dolga leta podban v Ljubljani in je politika Korošca dobro poznal, zato so njegovi spomini dragoceni kot zgodovinski dokument o možu, ki je toliko časa soodločal o slovenski in jugoslovanski usodi.

Most prinaša tudi zapise in kritike. V zapisih spremlja najrazličnejše pojave in dogodke iz sodobnega življenja, v kritikah so različni avtorji ocenili domače in tuje knjige.

Za sklep lahko rečemo, da je Most živa in sodobna revija, odprta vsem možnim vprašanjem slovenskega zamejskega življenja, istočasno pa spremlja razmere v matični domovini, na Koroškem in v zdomstvu. Uredništvu se je posrečilo, da je pritegnilo sodelavce iz vseh treh Slovenij in tudi italijanske sodržavljane. S svojimi razpravami so se lotili najrazličnejših vprašanj, v zadnjih letih pogosto sožitja ob meji. Dvojezičnost revije so nekateri pozdravili, drugi grajali in se od revije oddaljili, uredništvo samo je prepričano, da je potrebna in koristna, vendar pa še čaka na večji odmev, za katerega je potreben čas.

Martin Jevnikar

Nagrada Černetovega sklada

Pozdravna beseda pred počelitvijo nagrade (S. Martelanc).

»Pevski zbor PLANINKA v Ukvah ohranjuje s slovenskim petjem in slovensko besedo v cerkvi in zunaj, z zvestobo očetnim izročilom in domačim običajem slovenstvo v Ukvah in je eden od osnov stalne slovenske prisotnosti med prebivalstvom Kanalske doline«.

S to utemeljitvijo, ki jo je prebral dr. Zorko Harej, je bila 26. marca podeljena pevskega zboru »Planinka« iz Ukev v Kanalski dolini letošnja nagrada iz Sklada Dušana Černeta. Tako smo se že četrtrič spomnili časnikarja in zavzetega slovenskega javnega delavca, ki je umrl 29. marca 1975. V spomin nanj se vsako leto podeljujejo nagrade osebam ali organizacijam, ki se izkažejo v narodnoobrambnih prizadevanjih, v skladu z načeli, ki so bila draga Dušanu Černetu. Prejšnji nagrajenci so bili po vrsti list »Dom« iz Beneške Slovenije, tržaška revija »Zaliv« ter Goriška Mohorjeva družba.

Na letošnji slovesnosti je dr. Harej po utemeljitvi podal izčrpno sliko o delu in prizadevanjih zbora »Planinka«, ki je že dolgo pomembno žarišče narodne zavednosti v Kanalski dolini. Dr. Franc Mljač je sliko izpopolnil z zgodovinskim in zemljepisnim prikazom Ukev in okolice, Saša Martelanc pa je na uvodu poudaril cilje in pomen Sklada ter se spomnil rajnega prijatelja, po katerem ima ta pobuda ime. Nagrado sta iz rok gospe Bože Černe Mervic sprejela Neža Tributsch, predsednica »Planinke«, ter Franc Sivec, dolgoletni pevovodja, ki se je zahvalil s prisrčni-

mi in klenimi besedami požrtvovalnega narodnjaka. Slovesnosti, ki je bila v Peterlinovi dvorani v Trstu, se je udeležil tudi ukovski župnik g. Mario Garjup, ki v zadnjem času sodeluje kot dirigent. Zbor »Planinka« je letos že štirikrat nastopil v naših krajih, v Sloveniji in na Koroškem ter se opazno razvija.

KOROŠCI V RIMU

Koroški ansambel Hanzija Artača je bil zadnje nedeljo februarja gost slovenske skupnosti v Rimu. Pred 300 gledalci v dvorani v ulici Dalmazia je poleg pevcev nastopila tudi pesnica Milka Hartmanova.

FESTIVAL V ŠTEVERJANU

Razpisan je 9. Zamejski festival domače glasbe, ki ga organizirata prosvetno društvo F.B. Sedej in ansambel Lojze Hlede. Festival bo seveda v Števerjanu, 7. in 8. junija.

ZAGREBŠKA »KOMEDIJA« NA TRŽAŠKEM IN GORIŠKEM

Zagrebčani so tokrat gostovali pri nas kar z dvema predstavama, najprej pri Stalnem gledališču F.-J.k. z Jalto, Jalto, ki so jo za to priložnost zapeli v italijanščini. Čeprav je bila kritika nekoliko zadržana tako do izvajalcev, kot do dela samega, je bilo gledališče za vse predstave nabito polno. Gledalci so pokazali, da cenijo napor izvajalcev, ko morajo nastopati v tujem jeziku. V okviru Stalnega slovenskega gledališča pa so Zagrebčani nastopili še v Gorici in Kulturnem domu v Trstu z Goslačem na strehi Josepha Steina.

80-LETNICA DUHOVNIŠTVA

V nedeljo, 11. marca, so v župniji Svetega Petra v Ljubljani slovesno počastili 80 let duhovništva najstarejšega slovenskega duhovnika dr. Jožefa Demšarja, ki se je rodil v Škofji Loki 12. marca 1877. Posvečen je bil 22. julija 1899. Že od leta 1914 živi in deluje v šempetrski fari.

Predstavnika zbora »Planinka«, Neža Tributsch in Franc Sivec. Levo Boža Černe Mervic, predstavnica Sklada.

Ponedeljkovi večeri v DSI

Brez zastojev se nadaljuje delovanje Društva slovenskih izobražencev, ki vsak ponedeljek organizira predavanja, debatne večere in proslave. 25. februarja je o mislecu Aristotelu in pomenu njegovega dela za razvoj zahodne filozofije govoril Vinko Ošlak. Miselno in oblikovno bogato predavanje je vzbudilo živahno diskusijo.

Sledil je večer, ki je bil posvečen mladinski problematiki na splošno s posebnim oziranjem na delovanje Slovenskega kulturnega kluba. To je bilo nadvse zanimivo srečanje med generacijama, ki predstavljata doprinos za spoznavanje vprašanj, ki si jih pri aktivnem vključevanju v družbo postavljajo sodobni slovenski mladinci na Tržaškem.

V ponedeljek, 12. marca, je bil v društvu gost urednik Družine dr. Franček Križnik; »Duh in Revolucija« je bil naslov njegovega predavanja, ki je vzbudilo veliko zanimanja na nedavnem, uspelem teološkem tečaju v Ljubljani, in ki bo v kratkem izšlo v tisku. Križnik je v svojem razglabljanju in v debati, ki je sledila, dokazal

vse svoje analizatorske in kritične sposobnosti, da je jasno slikal dileme, ki jih je v tem stoletju večkrat moral reševati kristjan tudi v svojem javnem delu in nastopanju.

Manjšinska problematika je bila predmet naslednjega večera, ki je bil 19. marca; dr. Midio Susič je govoril na temo »Psihosocialni in sociolingvistični problemi beneških Slovencev«. Predavanje je temeljilo na rezultatih dveh socioloških raziskav, ki sta posredno ugotavljali tudi stopnjo narodne zavesti, ali boljše narodne opredeljenosti beneških Slovencev. Rezultati pa niso spodbudni, čeprav je opaziti, da se del te najzahodnejše komponente naše manjšine odloča za zavestnejše slovenstvo.

Niz večerov DSI v marcu se je končal s slovesno podelitvijo nagrade iz sklada Dušana Černeta, o kateri poročamo na drugem mestu.

OBČNI ZBORI

Sledijo si občni zbori slovenskih društev in ustanov. Tako so jih imeli pred kratkim SLORI, Kmečka zveza in Slovenska kulturno-gospodarska zveza.

OKROGLE MIZE NA FILOZOFSKI FAKULTETI

Na filozofski fakulteti sta bili dve zanimivi okrogli mizi. Prof. Jože Pirjevec je povabil avtorja knjige Österreich und seine Slowenen Hannsa Haasa in Karla Stuhlpfarrerja, ki poučujeta zgodovino v Avstriji, da predstavita svoje delo.

Pozneje je prof. Marija Pirjevec vodila okroglo mizo o jezikovnem in družbenem položaju v Benečiji, ki so se je udeležili strokovnjaki in beneški predstavniki.

Na fakulteti so začeli tudi s prostovoljnimi seminarjem, ki bo študentom približal slovensko stvarnost, osvetljeno z različnih gledišč.

20 LET TRŽAŠKIH SKAVTINJ

Z družabnim srečanjem 17. marca starejših članic in nekaterih skavtsov so se tržaške skavtjinje spomnile 20-letnice prvih obljub svojih članic, ki so se sicer začele zbirati pod vodstvom dr. Jožeta Prešerna, Vere Lozej, Ljube Smotlak in drugih že leta 1958. Aprilska številka skavtskega glasila za Tržaško Jambor je posvečena tej obletnici.

MARTIN JEVNIKAR

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Ludovik Ceglar: Mati, domovina, Bog

Zadnja vojna je raznesla veliko slovenskih ljudi po vsem svetu in med njimi je bilo precej ustvarjalcev in kulturnih delavcev. Komaj so se v novih krajih nekoliko ukoreninili, so začeli kulturno delovati in pošiljati svoje ustvaritve slovenskim revijam in časopisom, ki prav tako izhajajo po vsem svetu.

Eden izmed takih mož je bil tudi Ludovik Ceglar, ki se je rodil 13. novembra 1917 v Stični na Dolenjskem in postal duhovnik 19. maja 1945 na Krki na Koroškem. Odšel je v Brazilijo in je kurat v bolnišnici v Sao Roque. Začel se je oglašati v zdromskem časopisju s pesmimi in razpravami, v celovski reviji Vera in dom, v Koledarju Družbe sv. Mohorja in drugod.

Leta 1976 je izdal pri celovski Družbi sv. Mohorja svojo prvo pesniško zbirko *Mati, domovina, Bog* (72 strani).

Že v naslovu je poudaril, da je zbirka sestavljena iz treh ciklov, na koncu pa je dodal še nekaj pesmi pod naslovom Razno. Vseh pesmi je 44.

Pesmi so tematske, opeva tri svetinje, ki so jih obravnavali starejši pesniki od Gregorčiča dalje, najjasneje pa je nanje pokazal Anton Medved v verzih: »Cilje, vzore izpovejmo, / naj zvedo se naokrog! —/ naši cilji so visoki: / mati, domovina, Bog!« V istem redu jih je navedel tudi Cankar v Podobah iz sanj. Iz pesmi zvenijo izreki in nazoni A. M. Slomška, I. Cankarja, S. Gregorčiča, Sv. pisma in drugih.

V prvem ciklu poje, da mu je materina beseda najljubša, najdražja dota, ki smo jo prejeli od matere v zibki, potem: »Beseda draga v nas je rasla, se krepila, / globoko v dušo je pognala korenine, / cvetove bujne v na-

ših srcih je razvila, / prevzela nas je s čarom svoje veličine.« Z našim jezikom je mogoče vse napraviti: »Molitev silno, ki prodre oblake, / in pesem, ki srce nam plemeniti.« Slovenski jezik nam je podaril Stvarnik in hoče, da mu ostanemo zvesti: »Zato pred svojim narodom in Bogom / vsi skupaj zanj smo odgovorni v vesti.« Slovenski jezik je mehak, mil, zvočen, blag, poln prežlahadne topline. Enak je zlati skrinji: »V njej narod naš dragulje in svetinje hrani: / njegove pesmi, bajke, pravlјice, povesti, / pregovori in reki v njej so zakopani.« Tujci so hoteli to skrinjo streti in razbiti, a jo bomo varovali kot Izraelci skrinjo zaveze. Nekateri ne ljubijo dovolj materine besede, kdor pa jo izda, je podoben Iškarijotu. Na koncu cikla so še pesmi za materinski dan in dve za očeta.

Pesmi so zelo idealizirane, čeprav je čutiti, kako pesnik ljubi materino govornico, ki mu je v tujini še dražja. Svojo ljubezen je poudaril že z naslovi: *Sladki napoj, Najdražja dota, Nebeški dar, Čudovito orodje, Zlata skrinja, Naš biser, Častitljiva podoba, Najlepša dragotina*. Vse to je slovenska beseda. Ker so te pesmi nastajale v različnih dobah in za različne prilike, se misli, primere in izrazi ponavljajo. Namenjene so bolj deklamiranju za materinske in očetovske dneve in proslave kakor za branje.

V drugem ciklu poje o domovini, zato so te pesmi sorodne prejšnjim. Dokler bo živel, bo ljubil narod, jezik, domovino, čeprav živi že dolgo let na tujem. Ko je Bog ustvaril nebesa pod Triglavom, je sprejel vanje več ljudstev, a nobeno se ni izkazalo za vredno, da bilo »hkrati bi veselo, pridno, verno«. Nazadnje je našim očetom »izročil gorski paradiz za vedno«. Nazadnje proslavlja sloven-

ski svet, rod, grb, jezik, pesem, morje, zastavo, poziva v boj za staro pravdo in obljublja, da bomo vedno ljubili naš narod.

Tudi te pesmi prekipevajo od ljubezni in navdušenja za domovino, misli so pristne in iskrene, a so si tako sorodne in blizu, da utrujajo.

V tretjem ciklu poje o Bogu, ki je ustvaril svet po svoji Modrosti, Podobi in Besedi. Vera je »dar Očeta luči, na ozki poti do neba svetilka«, obljubljal so nam prostost in pravi mir, a ju ni, saj »le Kristus daje vso prostost... le Knez miru dá pravi mir«. Nekaj je prazničnih pesmi (*Procesija, Vnebohod, Blagoslov*), nekaj je pravih molitev. Dodana je še *Slovenska maša*, ki obsega vse dele, navadno po dve štirivrstični kitici.

V Raznem so najprej pesmi o naravi, za njimi pet basni v verzih: *Volk in jagnje, Volk in štorčija, Lisica in grozdje, Lev in miška in Čriček in mravlja*. To so klasične basni in jih v prozi poznamo že od davna, Ceglar pa jim je dal prijetno pesniško obliko in po Tinetu Debeljaku so »prava vrednost te zbirke«.

Ceglarjeva zbirka dokazuje, da se je avtor oblikovno učil pri starejših rodoljubnih pesnikih in ostal pri njih v mislih in obliki. V pesmih je veliko globoke in iskrene ljubezni do matere, domovine in Boga, to ljubezen zna podajati v tekočih in izdelanih verzih, izpoveduje pa preveč didaktično, spodbudno, deklamatorsko. Misli se ponavljajo, posamezne pesmi pa so plemenita posoda plemenitih misli. Jezik je pesniški, vendar tradicionalen, malo osebno. Zbirka bo prav prišla zdomskim in zamejskim šolam za domovinske in materinske proslave.

(se nadaljuje)

eneoceneoceneoceneoceneocene

Giovanni Frau: Dizionario toponomastico

Pred kratkim je izšel v Vidmu *Dizionario toponomastico* del Friuli-Venezia Giulia, ki ga je sestavil Giovanni Frau, prof. latinščine na videmski univerzi, izdal pa Istituto per l'Enciclopedia del Friuli-Venezia Giulia. S to knjigo se začenja didaktična in širši javnosti namenjena zbirka Scolastica. V podnaslovu še stoji, da je to »prvi organični seznam imen krajev v deželi«. V uvodu pravi avtor, da je zbral imena vseh naselij, ki jih obsega Annuario 1978 dežele F.-J.k., dodal pa je imena hribov, rek, jezer in drugega. Gre torej za uradna imena krajev, ne za slovenska, kakor bi nekateri želeli. Slovenski slovar krajevnih imen bi morali sestaviti Slovenci — pa ga še dolgo ne bomo dobili, ker nihče ne študira etimologije krajevnih imen.

V Predgovoru pravi dr. Frau, da so v deželi predromanska imena, kelt-

ska, latinska, grška, nemška in slovenska. O slovenskih pravi: »Zadnja, važna skupina krajevnih imen dežele, je slovenska. Njihov izvor lahko razlagamo iz zemljepisnih in zgodovinskih razlogov. Razlikovati jih moramo namreč v tiste, ki jih nosijo kraji ob romansko-slovanski meji (ki teče v glavnem po meji, ki se je utrdila že v VII. stoletju), in slovenskimi imeni v furlanski ravnini. Prvi so seveda zelo številni (numerosissimi), ker so v predelih, ki so še danes slovenski... Druga skupina slovenskih imen je prav v osrednjem delu furlanske ravnine, posebno na prehodu smeri, ki vodi od Palmanove do Codroipa, to je ob tako imenovani Stradalta, žalostno poznani zgodovinarjem kot *Vastata Hungarorum*. Ta slovenska krajevna imena spominjajo na stare naselbine kmetov (coloni), ki so jih poklicali patriarhi — okrog leta 1000

— da spet poselijo ravnino, ki so jo zaradi strahotnih in številnih madžarskih napadov v X. stoletju zapustili njeni romanski prebivalci. Novi naseljenci so se kmalu pomešali s sosednjimi prebivalci, sprejeli njihov jezik, a so pustili sled za seboj v imenih krajev, ki so jih ustanovili in v njih živeli, kot Belgrado, Gradisca, Gradiscutta, lalmicco, Iutizzo, Lestizza, Santa Marizza, Virco, Visco, da omenim samo najvažnejša.«

Frau navaja pri vsakem imenu le-to, ko je bilo prvič omenjeno, nato razlago imena, pri čemer ima na razpolago vrsto italijanskih jezikoslovcov, ki so se ukvarjali z imenoslovjem, in tudi Frau sam je izdal že več imenoslovskih del. Za zgled vzemimo »Belgrado, prvič omenjen 1132 kot Velgradu, 1184 Belgrado (iz Prampéro, str. 19); slovanskega izvora, iz pridevnika bel 'bianco' in iz grad

'castello' (Musoni, str. 8).« Oznaka je kratka, vendar jasno pove vse o imenu in njegovem izvoru.

Avtor se je na delo skrbno pripravil in je trezno podal vse etimologije, deloma po drugih jezikoslovcih, pogosto pa tudi po lastni presoji in spoznanju. Kolikor so v uradnih imenih slovenske besede ali koreni, jih je navedel, čeprav se ni mogel opirati na slovenske razlage, ki jih skoraj ni. Posluževal se je lahko le Pletersnikovega Slovensko-nemškega slovarja, ki pa ne prinaša krajevnih imen.

Vse razlage morda ne bodo vzdražale novih raziskovanj in dognanj, saj nobeno delo ni popolno. Za Bazovico pravi, da jo je treba primerjati s slovenskim *bezeg*, kar pa je zelo vprašljivo. Krogle pri Dolini, italijansko Crogole, se imenujejo od 1326 dalje Creguglian(o), Crego(g)lianum, Crugugl(i)ano, »skoraj gotovo iz slov. oblike *kregulj*, ki se je križal s privednikom (o)*krogel*.« Latinske oblike očitno kažejo na kragulja. Gonars se je 1031 imenoval Gonarius, 1202 Gonar, Frau ga izvaja iz slov. *zvonar*.

Na vsak način bi bilo treba ugotoviti, zakaj je odpadel začetni »z«, o »v« vemo, da se je v narečjih spremenil v »g«: zgun. Sagrado, slov. Zagraj severno od Tržiča in Zagradec pri Repnu, izvaja Frau iz lat. *sacratum* — prostor pred cerkvijo, kar ne drži. Oslavia-Oslavje pravi, da prihaja iz *osle* za brušenje kose. Isto podlago da ima Oseacco-Osojani v Reziji.

Morda bi se našlo še kaj, kljub temu pa je Frauovo delo napisano zelo skrbno in z veliko ljubeznijo.

MARTIN JEVIKAR

Leopold Jurca: Moja leta v Istri pod fašizmom

V istem času smo dobili na slovenski knjižni trg dvoje sličnih knjig. Prvo je napisal danes že pokojni dr. Rudi Klinec: PRIMORSKA DUHOVŠČINA POD FAŠIZMOM, drugo pa Leopold Jurca: MOJA LETA V ISTRI POD FAŠIZMOM — SPOMINI —. Prva knjiga je med našimi bralci znana, saj je izšla kot redna knjiga GMD. Manj znana pa je druga, ki se nanaša na življenje Slovencev in Hrvatov v Istri pod fašizmom. Knjiga je šla doslej neopazno med slovenske bralce, ker se slovenskim ocenjevalcem ne zdi vredno govoriti o vprašanih, ki zadevajo fašizem, duhovščino in Istro. Nekateri pač stoje na stališču, da imajo samo oni monopol nad trpljenjem in preganjanjem, da so bili samo oni žrtve in samo oni vredni priznanja kot antifašisti. Na to raven se zdi, da je zdrsnil tudi priznani slovenski časnikar Bogdan Pogačnik, ki je v ljubljanskem Delu prve dni marca sicer registriral izid Jurčeve knjige Moja leta v Istri pod fašizmom. a v isti sapi tudi iz trte izvil trditev ... »da je bila fašistična roka v odnosu do duhovnikov veliko manj brutalna kot do drugih, laičnih, levičarskih ali celo partizanskih nasprotnikov, in ne glede na to, da je avtor s svojega gledišča le nekoliko preveč enostransko naglašal, da so bili v onem času preganjanja duhovniki edini ljudski braniki...«

Ne vem, ali pisec teh vrstic in trditev res ne pozna slovenske zgodovine in dogodkov med obema vojnama na Primorskem in v Istri? Italijanski nacionalizem in pozneje fašizem nista prav nič in v ničemer z mehkiimi in belimi rokavicami nasto-

pala proti Slovincem in Hrvatom, zlasti pa še z duhovniki. Fašizem ni prizanesel ne tržaškim škofom dr. Karlinu, Bartolomassiju in Fogarju, ne goriškemu nadškofu Sedeju, ne krškemu Mahničju. Vsi so bili ponižane žrtve fašističnega nasilja in fašističnih železnih rokavic. Pa duhovniki? Takoj po okupaciji, po prvi svetovni vojni, je nekdanji italijanski iredentizem zamenjal pretirani nacionalizem in nato zločinski fašizem. Številni izobraženci so bili konfinirani, odpuščeni iz javnih služb ali premeščeni v notranjost države. Med temi je bilo tudi okoli 150 slovenskih in hrvatskih duhovnikov: 72 iz tržaško-koprške, 26 iz goriške, 8 iz poreško-puljske, 25 iz krške in 15 iz tistega dela ljubljanske škofije, ki ga je zasedla italijanska vojska. K temu je še dodati 77 redovnikov. G. Pogačnik naj si prebere knjigo L. Čermelja Slovenci in Hrvatje pod Italijo med obema vojnama, Lj. 1965, katere doslej ni zavrnil noben objektivni poznavalec takratnih razmer na Primorskem in v Istri. Gospod Pogačnik gotovo razume tudi hrvatsko. Priporočam mu tudi starejše hrvatske vire, na pr. Fr. Barbalič: Vjerska sloboda Hrvata i Slovenaca u Istri i Gorici, Zagreb 1931, da ne govorim o zgoraj omenjeni knjigi pok. dr. R. Klinca: Primorska duhovščina pod fašizmom. Morda bo koga motila, ker je izpod duhovniškega peresa. Zakaj ne bi priznali, da se je samo nekaterim duhovnikom posrečilo, da so ostali med ljudstvom, zanj skrbeli, mu ohranjali živo besedo in narodno zavest? Laična inteligenca je bila razgnana in slovenska Cerkev je čutila svoje poslan-

stvo in prevzela tudi skrb za ohranitev jezika, čeprav z velikimi žrtvami. Za ceno materialnih žrtev je metropolit Sedej zavrnil poučevanje verouka v italijanščini, se odločil in zahteval slovenski verouk za otroke v cerkvi, zakristiji in po župniščih. Tu je zaživela prava nadomestna slovenska šola.

Javno slovensko šolo je namreč uničila Gentilejeva šolska reforma z odlokom št. 2185 z dne 1.X.1923. Goriška Mohorjeva družba si je nadela skrb za slovensko mladinsko knjigo, ki jo je s težkimi žrtvami pošiljala med slovensko mladino. Ali gospod B. Pogačnik res ne ve, kako so fašistični podeštaji in tajniki pobirali med slovenskimi starši podpise, s katerimi so zahtevali odpravo slovenskega verouka po cerkvah in so te podpise in zahteve slovenskih staršev potem javno razglašali pred duhovniki in ljudstvom? Je bilo to ravnanje v rokavicah? Vztrajal je samo slovenski in hrvatski duhovnik.

No, in tak duhovnik je bil in je še Leopold Jurca, ki je o tem sedaj izdal knjigo spominov. Spomini niso nič osebnega, nobenega osebnega triumfalizma pa tudi nobenega klečepazenja, strahu in popuščanja. Spomini so lepo spričevalo spomina vrednih ljudi: škofa Fogarja, dr. Ukmarja, preprostih ljudi in številnih duhovnikov, zvestih pastirjev, katerim je bila dušnopastirska skrb nad vse. Ostali so z ljudstvom in med ljudstvom in ga opogumljali v najtemnejših urah z zgledom, živo materino besedo in domačim tiskom. In kdo je bil bolj poklican, da poda najvernejšo sliko narodnega sestava Istre pred

medzavezniško komisijo 19.III.1946 v Pazinu kot duhovniki: Jurca, Milanovič in Banko. Poročilo te komisije, ki je bilo najbolj veren prikaz položaja, je odločilno vplivalo na bodočo razmejitev. (Glej: Božo Milanovič: Hrvatski narodni preporod u Istri, II. knjiga - Pazin 1973). Po takih dokazih bo moral tudi g. Pogačnik priznati, da je fašistična roka do duhovnikov bila prav tako brutalna kot do vseh drugih narodnjakov...

MAKS ŠAH

Ženski zbor »Collegium musicum« iz Beograda

15. marca je bil v Kulturnem domu v Trstu v okviru abonmaja Glasbene matice koncert ženskega zbora »Collegium musicum«, ki ga vodi Darinka Matić. Spored je obsegal italijanske in jugoslovanske polifonike, ruske cerkvene skladbe, ljudske in umetne pesmi raznih jugoslovanskih narodov, med katerimi tudi dve slovenski (Vrabca in Lajovica). Splošna sodba je, da smo poslušali izredno kvaliteten ansambel z dovršeno pevsko tehniko, odličnimi solistkami in solistom, s smislom za interpretacijo in z odlično dirigentko, ki je dokazala, da ima zbor trdno v svojih rokah. Ta pevška zlahtnost je še toliko bolj hvalevredna, če upoštevamo, da veliko število pevk sploh ni moglo nastopiti zaradi bolezni. Zbor je svojo muzikalnost pokazal predvsem v srbskih ljudskih pesmih. Če naj kljub temu podam nekaj kritičnih misli, bi dejal, da je bila italijanska polifonija izvedena preveč orientalsko tam, kjer je potrebna točnost do potankosti. Ruske cerkvene pesmi pa so se mi zdele, nasprotno, preveč natančno in premalo orientalsko zanesene. Pri modernejših avtorjih bi dalje pripomnil, da je zbor izbral pesmi, ki merijo predvsem na efekt, pri tem pa je vprašanje, če slednje najbolj poudarjajo duha sodobne avantgarde. Glede slovenskih pesmi pa je motila dikcija (kar pa velja za vse hrvaške in srbske zборе, ki se lotijo slovenskih pesmi).

TOMAŽ SIMČIČ

Znanstvena periodika na Slovenskem

Pred sabo imam obsežen seznam slovenskih periodičnih znanstvenih publikacij. Kot povsod, tako je tudi na Slovenskem znanstveni tisk zanimiv le za ozek krog strokovnjakov. Naklada takih revij je nujno zelo nizka: od 500 do 1500 izvodov. Le nekatere znanstvene revije izhajajo z višjo naklado, zelo redke pa prese-gajo 3000 izvodov. Znanstveni članki namreč niso donosno blago, zato se revije oz. založbe ne pulijo za njihovo objavljane in niti se ne trudijo z reklamnimi akcijami. Tako ve za obstoj znanstvenih revij le malo ljudi. Ker pa so znanstveniki vztrajni ljudje (saj bi sicer ne bili znanstveniki), upajmo, da slovenski znanstveni publicistiki ne prede slaba.

Za sofinanciranje (skoraj vse publikacije, ki prinašajo znanstvene članke, objavljajo tudi druge, neznanstvene prispevke, za katere ne dobivajo denarja iz virov Raziskovalne skupnosti Slovenije) se je letos priglasilo 70 rednih publikacij. Največ (20) jih je za humanistične in zgodovinske vede. Po mnenju nekaterih bi z združevanjem revij v okviru posameznih strok lahko bolje izrabili vse možnosti. Eno izmed takih področij je na primer arheologija s petimi publikacijami. Nekatere revije pa so znane v tujini, zato bi z ukinjanjem in združevanjem zanemarili njihov težko pridobljeni mednarodni ugled, ki pomaga našim strokam in znanstvenikom prodirati v svet.

Revije za humanistične in zgodovinske vede so naslednje: Časopis za zgodovino in narodopisje, Kronika, Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, Razprave in gradivo, Zgodovinski časopis, Acta neophilologica, Arheološki vestnik, Glasnik slovenskega etnološkega društva, Inventaria Archeologica, Katalogi in monografije, Linguistica, Muzikološki zbornik, Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita, Primerjalna književnost, Situla, Slavistična revija, Slovenski etnograf, Traditiones, Varstvo spomenikov, Zbornik za umetnostno zgodovino.

Za družboslovne vede izhaja 7 revij, in sicer: Anthropos, Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo, Organizacija in kadri, Pravnik, Teorija in praksa, Vestnik

inštituta za javno upravo, Zbornik znanstvenih razprav pravne fakultete.

Po številu revij sledijo biomedicinske vede, katerim je namenjenih 6 revij: Biološki vestnik, Medicinski razgledi, Scopolia, Zdravstveno varstvo, Zobozdravstveni vestnik, Zdravstveni vestnik.

Po posameznih strokah izhajajo še naslednje revije: strojništvo: Manufacturing systems, Strojniški vestnik, Varilna tehnika; biologija, rudarstvo, metalurgija: Livarski vestnik, Rudarsko-metalurški zbornik; avtomatika, računalništvo, informatika: Avtomatika, Informatika; elektrotehnika: Elektrotehniški vestnik; kemija, kemijska tehnologija, biokemija: Vestnik slovenskega kemijskega društva; matematika, fizika: Obzornik za matematiko in fiziko, Razprave - papers, gozdarstvo, lesarstvo, papirništvo, grafika: Gozdarski vestnik, Les, Zbornik za gozdarstvo in lesarstvo; tekstil, usnjarstvo: Tekstilec; graditeljstvo: Delo in varnost, Geodetski vestnik, Gradbeni vestnik; kmetijstvo, živilstvo, veterinarstvo: Slovenski čebelar, Sodobno kmetijstvo, Veterinarske novice, Zbornik biotehniške fakultete - agronomija, živilska tehnologija in živinoreja, Zbornik biotehniške fakultete - veterinarstvo; vzgoja, izobraževanje: Sodobna pedagogika, Vzgoja in izobraževanje, Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete; ekonomske in prostorske vede: Ekonomska revija, Geographica Slovenica, Geografski vestnik, Geografski zbornik, Naše gospodarstvo; revije za več področij: Acta carsologica, Naše jame, Nova proizvodnja, Varstvo narave, Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike.

Najstarejša slovenska znanstvena revija je Slovenski čebelar (izhaja že 80 let). Med najstarejšimi revijami so: Zbornik za umetnostno zgodovino, Geografski vestnik, Elektrotehniški vestnik, Zdravstveni vestnik in še nekatere, ki so kasneje spremenile svoje ime. Časopis za zgodovino in narodopisje izhaja s prekinitvami od leta 1904.

Raziskovalna skupnost Slovenije sofinancira revijo, če znanstvena publikacija izpolnjuje naslednje pogoje: v uredništvu morajo obvezno biti znanstveni delavci z ustreznega pod-

(dalje na platnici)

čuk na obelisku

PREDLOGI ZA NOVA KRAJEVNA IMENA

Opatje selo na Krasu — v socialistični republiki Sloveniji —, Bog s teboj!

Postalo si torej Selo. Saj: preveč opatov se je sukalo po tvojih klanjih, preveč nun in menihov! In tako je ljudska volja vrgla tisto tvoje Opatje na smetišče zgodovine.

Ko ČUK ploska tej novi pridobitvi, se sprašuje: ali na Primorskem ni drugih krajev, ki bi jih bilo treba deklarikalizirati, razen Opatjega sela?

Vzemite ŠKOFIJE, ki kar kličejo po Santinu.

Vzemite DEKANE, ki so sami na sebi dovolj zgovorni.

Vzemite LIPO, ki kar smrdi od Slovenske skupnosti.

Vzemite VOLČJO DRAGO, ki kar vabi na protijugoslovanske manifestacije na Opčinah.

Znanstvena periodika

ročja, članki morajo biti kritično pregledani, recenzirani, sama publikacija pa mora biti urejena po INDOK standardih, tiskana v vsaj 500 izvodih z 200 stalnimi naročniki, letno pa naj bi izšli najmanj 2 številki, pri čemer so izvzeti zborniki. Med tiskarske in redakcijske stroške znanstvenega članka, ki je sofinanciran, sodijo honorarji recenzenta, lektorja, prevajalca in korektorja. In končno, znanstveni prispevek mora imeti obvezen izvleček v tujem jeziku.

Po tem pregledu se mi vsiljuje še kratko razmišljanje. Čeprav bi lahko povedali marsikatero trpko besedo o naši narodni samobitnosti, ki včasih prihaja premalo do izraza oziroma jo včasih preusmeri tok potrošništva na pota, ki nam Slovencem niso lastna, je treba kljub temu priznati, da je na teh 20.000 km² ozemlja slovenske republike dovolj zaznaven življenjski utrip, ki nas more in mora navdajati z optimizmom za bodočnost. V malem imamo pravzaprav skoraj vse: od državnih institucij, mimo znanstvenih, gospodarskih, kulturnih, tehničnih in cerkvenih ustanov do športnih in razvedrilnih naprav. Če bomo našo prisotnost samozavestno utrdili in poglobili na vseh področjih, bomo prebrodili tudi razne pretrese, ki se jim Slovenija v osrčju Evrope ne bo mogla izogniti.

M. B.

Vzemite BILJE, ob katerih se ti kar kolca od cerkvenega pogreba. Vzemite PIRAN, ki se rima na Vatikan.

Vzemite ČRNI KAL, ki kar plahuta od duhovniških talarjev.

Vzemite LIPICO, ki tudi ni brez namigovanja na Slovensko skupnost.

Zato ČUK predlaga odgovornim v kopski regiji naslednja preimenovanja:

ŠKOFIJE naj postane PARTIJE
DEKANI naj zaradi bratstva med narodi postanejo FURLANI

LIPA naj se preimenuje v SRPO
KLADIVO, LIPICA pa v SRPOKLA-DIVCE

VOLČJA DRAGA naj postane VOLČJI SLORI

PIRAN naj se preimenuje v PIRON
ČRNI KAL sami veste, kako naj se preimenuje

PS. Drugič bo ČUK predlagal nova imena na Tržaškem.

Zaenkrat predlaga občini Dolina, da spremeni ime tradicionalnega vaškega praznika majence v naprednejšo oktobrco.

Kar pa se KRIŽA tiče, zaradi ČUKa lahko postane tudi RIŽ.

Kaj se vam zdi, kako bi zvene'lo: SVETI (vietnamski) RIŽ?

Posljite predloge!

TAJNI TEČAJ SLOVENŠČINE

ČUKU je prišlo na uho, da Komunistična partija organizira tajne tečaje slovenščine za tiste njene slovenske člane, ki mislijo nastopati v tej ali oni vlogi na Radiu TRST A. Do te pobude je prišla, potem ko je vrsta slovenskih partijcev na radiu tako lomila slovenščino, da je postalo nekatero manj primitivne partije sram. Med predavatelji se omenja tajnik tržaške partije Rossetti, ki naj bi predaval o slovenski stilistiki.

NAGRADNO ŽREBANJE

ČUK razpisuje nagradno žrebanje za vse tiste Slovence in Slovenke, matične, zamejske in zdomske, ki ob sobotah kupujejo ljubljanski dnevnik DELO.

Nagradnega žrebanja se lahko udeleži vsak, kdor ga ob bogatem sobotnem gradivu DELA — 34 strani s prilogo vred! — kakšen članek pritegne vsaj toliko, da si prebere prvi odstavek v njem.

Lahko pa tudi odgovori na vprašanje: BI BILI TUDI KLERIKALCI TAKO DOLGOČASNI, KO BI BILI NA VLADI?

Odgovori pod šifro: Preljubo veselje, o j kje si doma.

POJASNILA

Na uredništvo našega lista prihajajo protesti, kako more PRIMORSKI DNEVNIK kot glasnik delavskega razreda prinašati kar pol strani velike reklame za bližnje volitve v Združeno Evropo, ki je kot znano protiljudska, buržujska, filoameriška Evropa.

Odgovarjamo: denarci, ki jih dobimo od reklame, niso ne protiljudski ne buržujski ne filoameriški, ampak samo denarci.

PRIMORSKI DNEVNIK

Slovenska prosveta - Trst in Zveza slovenske katoliške prosvete - Gorica

RAZPISUJETA

tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1979. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije. Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

LISTNICA UPRAVE

Podporno naročnino reviji so nazakali:

N.N. iz Gorice, Jože MARKUŽA iz Nabržine, Lojze ŠKERL z Opčin, Kazimir HUMAR iz Gorice, Karel SANCIN iz Doline, Natalija VECCHIET iz Trsta in Aleksander VOLČIČ iz Mogliana V.

Za tiskovni sklad MLADIKE so darovali:

Lea Pertot, Lugano - 1.500 Lir; Nada Roberts, ZDA - 5.140; Lea Nicolich Regent, Francija - 3.000; Zora Pertot, Trst - 1.000; druž. Gherdina, Trst - 1.000; Jože Velikonja, ZDA - 14.180 Lir.

Lučka Peterlin ob obletnici očetove smrti 10.000 lir; Marta Požar v spomin prof. Jožeta Peterlina 10 tisoč lir; v spomin brata Dušana Čereta, ob 4. obletnici smrti, sestri Nada in Vera 50 US dol.

Podpornikom in darovalcem se MLADIKA iskreno zahvaljuje!

zasmehindobrovoljozasm

Iz moderne šolske naloge: Moja mama me prav nič ne razume. Kadar bi zvečer rad gledal televizijo, me pošlje spat. Če pa bi zjutraj rad spal, me vrže iz postelje.

Žena možu, ki že eno uro bolšči v pornografski časopis: »Tak nehaj no! Že eno uro ponavljaš: Kakšen škandal, kakšna sramota!«

»Tonček, če boš priden, dobiš lešnikovo čokolado.«

»Ne, nočem.«

»O! Od kdaj pa si tako izbirčen?«

»Saj nisem izbirčen, a čokolado bi pojedel v petih minutah, priden pa bi moral biti gotovo vsaj pet dni!«

Pirc pelje vsakokrat, ko pride v mesto po nakupih, ženo k fotografu.

»Povej no, čemu ti bo toliko mojih fotografij,« pravi ona. »Kaj misliš, da bom kmalu umrla ali kaj?«

»Ne, to ravno ne, a to je edina prilika, ko te lahko še vidim s prijaznim obrazom.«

V vlaku. »Presneta noga, zaspala mi je!«

»Sopotnik: »A, samo zaspala! Jaz sem mislil, da je crknila, tako smrdi!«

Škotska. Naj bo poroka, krst ali rojstni dan — Škoti se na vseh fotografijah kisló držijo. Samo en fotograf jih je znal spraviti v smeh.

»Le kako to zmoreš?« ga je vprašal prijatelj.

»Čisto preprosto! Preden pritisnem, dvignem tablo: Pet odstotkov popusta!«

Draga žena, nič več ne bova ime-la problemov zaradi odplačevanja dolgov. Pravkar sva dobila sporočilo, da je to zadnji opomin.

V župnišču razlaga katehet, da je Bog povsod pričujoč. Mlad pobič ga vpraša: »Ali je potem tudi v naši kleti?«

»Tudi«, reče katehet, mali pa šepne sosedu: »Si videl, kako sem ga potegnili? Pri nas kleti sploh nimamo!«

Počitniški dom »Pri sestrah«

vabi na zimovanja pri Belopeških jezerih

Naslov:
33010 BELA PEČ - FUSINE V. R.
via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

Slovenski visokošolski sklad »Sergij Tončič«

Trst

Slovenski visokošolski sklad »Sergij Tončič« razpisuje nagrado »Dr. Frane Tončič« za najboljšo študijo izpod peresa slovenskega visokošolca v Italiji po tem

pravilniku:

1. Avtor mora biti slovenske narodnosti in mora imeti svoje stalno bivališče v deželi Furlanija-Juljska krajina.
2. V teku sončnih let 1977 in 1978 je avtor moral biti visokošolski študent ali je v istem obdobju moral končati visokošolski študij.
3. Avtor mora do 30. aprila 1979 poslati k Narodni in študijski knjižnici, Trst, ul. S. Francesco 20, študijo (razpravo, disertacijo ipd.), ki je nastala ali ki je bila objavljena v teku sončnih let 1977 in 1978; ta študija mora pomeniti obogatitev slovenske kulture, zgodovine ali znanosti.
4. Študije bo v teku meseca maja 1979 pregledala in ocenila posebna komisija, ki jo bodo sestavljali predsednik Sklada prof. Pavle Merku, blagajnik Sklada dr. Boris Kuret in slovenski znanstvenik, ki ga bo imenoval odbor Sklada; komisija bo lahko pritegnila k sodelovanju kot svetnike brez pravice do odločanja še strokovnjake iz ved posameznih študij. Po opravljeni analizi vseh študij, ki bodo prispele do določenega roka, bo komisija določila, katero študijo nagraditi, in bo svojo odločitev utemeljila pismeno.
5. Nagrada v znesku 500.000 (petstotisoč) lir je ena in nedeljiva.
6. Naslov nagrajene študije in ime njenega avtorja bosta objavljena na prihodnjem občnem zboru Sklada v petek, 1. junija 1979, ali, če bo zaradi višje sile treba ta datum prenesti, čim prej po tem dnevu. Po občnem zboru bo odbor Sklada obvestil javnost o tem preko sredstev javnega obveščanja.
7. V primeru, da ni nagrajena študija še objavljena, jo bo odbor Sklada priporočil za objavo kaki slovenski založbi.
8. Ta razpis s pravilnikom je Sklad dne 19. decembra 1978 deponiral pri notarju Vladimiru Clarichu v Trstu.
V Trstu, 13. decembra 1978

CENA 500.- LIR